Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 106 (18429) | 1990 оной май 8, вторник | Сэн 3 мүн.

ҺАЙНДЭРӨӨР, «ПРАВДА»

«Правда» газетэ нюураараа хүнүүд тээшэ эрьежэ, тэдэнэртэ зорюулжа һайндэр эмхидхэбэ. Имагтал эдэ үгэнүүд майн 5-да — Хэблэлэй үдэр — Москвада СССР-эй ВДНХ-да нээгдэһэн партийна эгээл ехэ газетын фестивалиин удха шанарые тодо хурсаар элирхэйлэн харуулаа.

Тодо хурса наранай гэрэл, зүлгэ ногоон, баглаа сэсэгүүд, фонтануудай уһанай һолонготон сэсэрэлгэ, аялга хүгжэм — эдэ бүгэдэ һайндэрые бүри жэбхэлэнтэй болгоһон байха юм. Гэбэшье харилсаанай баяр ёһолол хадаа али бүхы һайндэртэ эгээл үнэтэй сэнтэй байдаг гээшэ. «Правда» газетын фестивальда ерэгшэд харилсажа, һанамжануудаа хэлсэхэ, һанал бодолоо андалдаха, арсалдаха, мүнөө үе сагай эгээл орёо шухала, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ аргатай байгаа бшуу. Үгэ буляалдалгын клубуудта һонирхолтой уулзалгануудай клубуудта айлшаар ерэхыень бүгэдые уриһан правдистнуудтай хамта сугларан рагшад һанал бодолоо хэлсэхэ аргатай байба. Имэ һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд выставкын павильонууд соо болобо.

Гэбэшье фестивалиин түрүүшын үдэрэй эхиндэ ВДНХ-гай аллейнүүд эгээл олоной хабаадалгатай, хүлгөөтэй «клуб» болоһон байха юм. Эндэ хүнүүд Михаил Сергеевич Горбачевтой уулзаһан байгаа. СССР-эй Президент, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь «Правдын» фестивальда ерэхэдээ, ехэнхи сагаа хүнүүдтэй уулзалгануудта, хөөрэлдөөнүүдтэ зорюулба.

Хубилган шэнэдхэлгэ, тэрэнэй бэрхэшээл түбэгүүд, шухала зорилгонууд, тэдэниие шиидхэхэ харгы замууд хөөрэлдөөнэй гол темэнь болоһон байгаа. Мүнөө бидэ шиидхэхы үе сагта хүрэжэ ерэбэбди гэжэ Михаил Сергеевич хөөрэнэ. Абтаһан хуулинуудай үндэһөөр экономикодо эрид эрьелтэ хэгдэхэ ёһотой. Манай партиин съезд һаяар зарлагдахань. Тэрээн дээрэ түрэл партимнай ямар байха байһан тухайдаа, шэнэдхэгдэжэ байһан общество дотор ямар һуури эзэлхэ, үүргэ дүүргэхэ байһанаа батаар мэдүүлхэ зэргэтэй. Шэнэдхэгдэһэн совет федерациие байгуулхын тула шухала үндэһэ һууринууд тодхоогдожо байна. Эдэ бүгэдэ табигдаһан олохон зорилгонуудые шиидхэхэ ёһотой. Тэдэнэртэ найдажа даалгагдаһан засагые хэрэглэжэ, Соведүүд улам эдэбхитэйгээр дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ ёһотой.

Энээндэнь харюу болгогдожо, иимэ үреэлнүүд нэгэнтэ бэшэ зэдэлбэ: «Бидэ таанадта амжалта хүсэнэбди!» Тиихэдэнь М. С. Горбачев иигэжэ дабтаһан байгаа: «Гансал намда бэшэ, харин бидэнэртэ бултандамнай хүсэхэ ёһотойт. Бидэ бултадаа хараалагдаһан юумэ бодото дээрэнь бэелүүлхэ зэргэтэйбди. Теэд олохон хүнүүдэй хара амяа хараад ябадаг, захяа заабаринуудые дээрэһээ хүлеэгээд һуудаг байһаниинь халагламаар. Хүнүүдэй оро ноймгоо ёһотойл эзэд байһанаа мэдэрхынь тула тиимэ таарамжатай эрхэ байдал байгуулхые оролдожо байнабди».

Майн 1-нэй жагсаал дээрэ хархис хүсэнүүдэй харата муухай ябуулгануудые гаргаһандань, дурва гутажа байһанаа Михаил Сергеевичтэй хөөрэлдэгшэд мэдүүлээ. Эдэ бүгэдэ хубилган шэнэдхэлгые буруушааһан, эсэргүүсэһэн һүйдхэлтэ ябуулганууд болоно.

Хэрбээ эдэ хүнүүдэй гансал эшхэрэлдээгээр, хүлеэрөө дэбһэлгээр хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхые шиидээ гээшэ һаань, энэмнай аюултай зам болоно гэжэ М. С. Горбачев мэдүүлбэ. Зүгөөр хэтэрмэ баруунай, хэтэрмэ зүүнэй хараа бодол баримталагшадтай влиянтайньшье ябахагүйбди.

Комсомолдо ямараар хандадагбта гэжэ нэгэ эдир хүбүүн гүрэнэй болон партиин толгойлогшодо хандаба.

Залуу коммунис эмхиин тэрээнтэй хамта дабшахыень парти хүсэнэ, үгы гэбэл, парти хосорон һалахал гэжэ тэрэ харюусаа.

Орден, медальнуудай олон планкануудые энгэртээ зүүһэн, буурал толгойтой хүнүүдтэй ходо ходо уулзажа, Михаил Сергеевич тэдэнэртэй халуунаар мэндэшэлэлдэһэн, дулаанаар хөөрэлдэһэн байгаа. 45 жэлэйнь ойе бидэнэй нэрэтэй түрэтэйгөөр тэмдэглэхые бэлдэжэ байһан совет арадай түйлаһан Агууехэ Илалта тухай дурасхаал бидэнэртэ бултандамнай үнэтэй сэнтэй юм гэһэк хөөрэлдөөн болобо.

Михаил Сергеевич нэгэ бүлэгһөө нютөөдэдэнь ошожо, хубилган шэнэдхэлгын бүхы асуудалнуудые шиидхэхын, урагшань дабшуулхын тула шухала хэмжээнүүдые абаха тухай хөөрэлдэбэ.

ВДНХ-да дэлгээгдэһэн «Правда» газетын түүхын музейтэй М. С. Горбачев танилсаба.

«Правда» хадаа манай гол газетэ болоно. Хүн зон бултадаа тэрэниие зүбшөөнэгүй, тэрээндэ ехэ эрилтэнүүдые табиха. Энэньшье ойлгосотой. Ушарынь юуб гэбэл, газетэ Лениинһээ эхитэй гэжэ Михаил Сергеевич экспозици хараһан найнгаа һүүлээр хэлэбэ. «Би редакцида ошожо, тэрэнэй коллективтэй уулзахадаа, «Правдые» бүри демократична болгохо шухала гэжэ хэлээ һэм. Газетын иимэ боложо байһаниинь баяр түрүүлнэ. Гэбэшье «Правда» заабол үнэн зүб байха ёһотой. Орёо хурсаар, шүүмжэлэлтэйгээр бэшээшье һаа, үнэн зүбые хододоо хэлэхэ зэргэтэй.

Мүнөө бүхы орон дотор газетын ханинарай клубуудай байгуулагдажа байһаниинь намайе баясуулна. Таанад өөһэдынгөө түрүүшын фестиваль үнгэргэжэ байнат. «Правда» улам үргэнөөр ёһотойл арадай газетэ болоно байна. Мүнөө һаяхан би хүнүүдтэй хөөрэлдэбэб. Имагтал амархаяа таанад эндэ ерээ гүт? — гэжэ тэдэнэрһээ асуубаб. Тэдэнэр иигэжэ харюусаба: «Үгы, бидэ «Правдын» уншагшад, тэрээндэ захяа хэгшэдбди. Тиимэһээ редакциин коллективтэй уулзахаяа ерээбди. Энэ хадаа манай газетэ болоно».

Энэ хадаа миниишье газетэ болоно гэжэ би хэлэжэ шадахаб. Дайнай урда тээхи хүшэр бэрхэшээлтэй үе саг тухай, финскэ дайн тухай би хэзээ нэгэтэ тэрээнһээ мэдэжэ абаа һэм. Манай бүлэ «Правда» газетые хододоо захижа абадаг һэн. Абынгаа фронтдо мордоходонь, эжыгээ бидэнэр энэ газетые урдынхидал мэтэ захижа абадаг байгаабди. Юрэдөөл, би 50 жэл соо «Правдын» уншагша болоноб.

Уншагшадтай газетын холбоо барисаае бэхижүүлхэ мүнөөдэрэй фестиваль һайн үндэһэ һуури табиха байна гэжэ һананаб. Энээнэй һүүлээр «Правда» олониитэ уншагшадтаа улам бүри үнэн сэхээр хөөрэлдэдэг болохол. Амжалтануудые түйлахыень «Правда» үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб. Иимээр шэнэдхэгдэһэн «Правдын» ерээдүй һайн байха ёһотой.

Уншагшад болон журналистнуудай энэ һайндэр бүхэли үдэртөө үргэлжэлбэ. Элдэб янзын, үргэн ехэ программатай һайндэр. «Правдын» ахамад редактор, КПСС-эй ЦК-гай секретарь И. Т. Фролов фестивалиие нээхэдээ, тэрэнэй политическэ шэглэлые тэмдэглэһэн, хүнүүдые юрэ һайнаар амархыень газетэ урниһан байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

В. И. Воротников, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, А. Н. Яковлев, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Е. М. Примаков, Б. К. Пуго, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, А. Н. Гиренко, Е. С. Строев, Г. И. Усманов фестивальда хабаадаһан байгаа.

Дэлхэйн элдэб оронуудай газетэнүүдэй түлөөлэгшэд «Правдын» һайндэрэй айлшад болобо.

Майн 6-най үдэр «ВДНХ» гэһэн метрогой станци дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ ушартай болобо. Ороной эгээл үнинэй газетэнүүдэй нэгэнэй фестивалиин хоёрдохи үдэртэ хабаадаха дуратай хүнүүд айхабтар олон байгаа.

Һайндэрэй оршон байдал хаа хаанагүй мэдэрэгдэнэ. Элдэб үнгэтэй шаарнууд, гоё һайхан плакадууд, транспарантнууд, дуу хүгжэм, хатар наадан. Духовой оркестр, фольклорно ансамбльнууд, арадай коллективүүд ВДНХ-гай айлшадта наада табиба.

«Советская Россия», «Сельская жизнь», «Труд» газетэнүүд, «Коммунист» журнал болон хэблэлэй органууд экспозицинуудаа бусад павильонууд соо дэлгээбэ.

(ТАСС).

СССР-эй ГҮРЭНЭЙ АЮУЛГҮЙЕ САХИХА КОМИТЕДТЭ

Коллегиин хүдэлмэриин зүблөөн ба заседани СССР-эй Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедтэ боложо, эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалтай, тусхайлбал, контрбандатай, валютын харилсаанууд тухай дүримүүдые хазагайруулгатай тэмсэлдэ Молдавиин ССР-эй, Чечено-Ингушай АССР-эй КГБ-нүүдэй, Москва хотын ба Московско областиин КГБ-нүүдэй управленинүүдэй ямараар хабаадажа байһан тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. Коллегиин гэшүүд, КГБ-УКГБ-гэй зарим органуудай хүтэлбэрилэгшэд, комитедэй оперативна болон мүрдэлгын подразделенинүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд тэдээндэ хабаадаһан байгаа.

Али бүхы эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалтай тэмсэлэй үедэ байгша оной февраль — апрель һаранuудта 20 миллион шахуу түхэриг гүрэндэ бусаагдаа. Гэбэшье эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалтай тэмсэлдэ түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Эдилгэ абалгатай, «һүүдэртэ» экономикотой, контрбандатай, валютын хуули буса ябуулгануудтай тэмсэлые эдэбхижүүлхэ, энэ гэмтэ ябуулгада тушаалта нюурнуудай хабаадалгые элирүүлхэ талаар СССР-эй КГБ-гэй коллеги, зүблөөндэ хабаадагшад тодорхой дурадхалнуудые оруулба.

СССР-эй Президентын соведэй гэшүүн, СССР-эй КГБ-гэй түрүүлэгшэ В. А. Крючков зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

1990 ОНОЙ МАЙН 5-да ҺУНГУУЛИИН ЗАРИМ ОКРУГУУДТА БОЛОҺОН БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДЫЕ ДАХИНАА ҺУИГАЛГЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ ТҮБЭЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

1990 оной мартын 4-дэ болоһон һунгалтын үедэ арадай депутадуудай һунгагдаагүй һунгуулиин Железнодорожно 5-дахи округто, һунгуулиин Вузовска 6-дахи, һунгуулиин Гарнаевска 16-дахи, һунгуулиин Восточно 20-дохи, һунгуулиин Мелькомбинадай 33-дахи, һунгуулиин Сосновоборско 41-дэхи, һунгуулиин Тобольско 45-дахи, һунгуулиин Соколовско 54-дэхи һунгуулиин Советскэ 69-дэхи, һунгуулиин Багдаринай 75-дахи һунгуулиин Гүрэльбын 108-дахи, һунгуулиин Тресковско 119-дэхи, һунгуулиин Тоннельнэ 141-дэхи болон һунгуулиин Северомуйска 142-дохи округуудта 1990 оной майн 5-да дахинаа һунгалта үнгэргэгдэһэн байна.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудые һунгалгын дүнгүүд тухай окружной һунгуулиин комиссинуудһаа абтаһан протоколнуудые хаража үзөөд, Түбэй һунгуулиин комисси иигэжэ мэдээсэнэ: арадай депутадуудые һунгахын тула 59.940 хүн һунгагшадай спискэтэ оруулагдаһан байгаа. 39.409 хүн дуугаа үгэлгэдэ хабаадаа гэхэ гү, али энэнь 73,06 процент болоно.

Һунгуулиин бүхы 14 округуудта һунгалта болоо. 3 округуудтэнь арадай депутадууд һунгагдаа. Хоёр кандидадһаа олон кандидатуранuудтай 11 округуудта нэгэшье кандидат булижа гарабагүй. Тиимэһээ «Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 52-дохи статьятай зохилдуулан, тэндэ дахинаа дуугаа үгэхэ болоно.

Түбэй һунгуулиин комисси һунгалта тухай Хуулиин 49-дэхи статьягай үндэһөөр 1990 оной майн 5-да һунгагдаһан Буряадай АССР-эй удаадахи арадай депутадуудые бүридхэлдэ абаба:

Абашеев Анатолий Павлович, 1947 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын нэгэдэмэл авиаотрядай командир, Улаан-Үдэ хото.

Новоподский Константин Иванович, 1949 ондо түрэһэн, партийнабэшэ, «Нижнеангарсктрансстройн» автобазын жолоошон, Северобайкальск хото.

Саганов Владимир Бизьяевич, 1936 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Улаан-Үдэ хото.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ Түбэй һунгуулиин комисси.

1990 оной майн 7.

ДУУГАА ДАХИНАА ҮГЭЛГЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ ОКРУЖНОЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИНУУДАЙ МЭДЭЭСЭЛ

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 52-дохи статьягай үндэһөөр һунгуулиин окружной комиссинууд 1990 оной майн 5-да үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгүүдээр эгээл олон дуу абаһан хоёр депутадта кандидадай али нэгэнэйнь түлөө 1990 оной майн 12-то һунгуулиин удаадахи округуудта дахинаа һунгалта үнгэргэхэ гэбэл:

ҺУНГУУЛИИН ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНО 5-дахи ОКРУГ

Куртуков Михаил Ефимович, 1946 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой машинист-инструктор, Улаан-Үдэ хото.

Титов Анатолий Васильевич, 1948 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, ВЦСПС-эй техническэ инспектор, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ВУЗОВСКА 6-дахи ОКРУГ

Балдуев Андрей Цыренович, 1929 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор, Улаан-Үдэ хото.

Хардаева Лидия Казаковна, 1946 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Буряадай АССР-эй профсоюзуудай соведэй секретарь, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ГАРНАЕВСКА 16-дахи ОКРУГ

Артамонов Василий Васильевич, 1941 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директорэй орлогшо, Улаан-Үдэ хото.

Карпенко Николай Михайлович 1947 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй токарно-револьвернэ автомадуудые заһабарилагша, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ВОСТОЧНО 20-дохи ОКРУГ

Пчелинцев Геннадий Михайлович, 1940 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй мастер, Улаан-Үдэ хото.

Рудкин Николай Николаевич, 1947 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй парткомой парткомиссиин түрүүлэгшэ, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН МЕЛЬКОМБИНАДАЙ 33-дахи ОКРУГ

Киспов Евгений Владимирович, 1962 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай геологическа институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, Улаан-Үдэ хото.

Семенихин Сергей Владимирович 1953 ондо түрэһэн, партийнабэшэ, Заудинска хилээмэнэй продуктнуудай комбинадай директор, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН СОСНОВОБОРСКО 41-дэхи ОКРУГ

Иванов Ростислав Николаевич, 1937 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, сэрэгэй алба хаагша, Улаан-Үдэ хото.

Матвиенко Юрий Петрович, 1952 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, сэрэгэй алба хаагша, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ТОБОЛЬСКО 45-дахи ОКРУГ

Калишевский Александр Иосифович, 1949 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, «Улан-Удэтрансстрой» трестын эрхилэгшэ, Улаан-Үдэ хото.

Молонова Виктория Васильевна, 1951 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, 18-дахи дунда һургуулиин директор, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН БАГДАРИНАЙ 75-дахи ОКРУГ

Авдеев Евгений Агапович, 1952 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдын нэгэдхэгдэмэл авиаотрядай пилот, Баунтын районой Багдарин һуурин.

Максимов Валерий Алексеевич, 1940 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Ципиканай приискын директор, Баунтын районой Маловска һуурин.

ҺУНГУУЛИИН ТРЕСКОВСКО 119-дэхи ОКРУГ

Бендаков Сергей Георгиевич, 1959 ондо түрэһэн, партийнабэшэ, «Тресковский» совхозой ахамад агроном, Кабанскын районой Селенгинск тосхон.

Сокольников Николай Иванович, 1959 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын парткомой секретарь, Кабанск һуурин.

ҺУНГУУЛИИН ТОННЕЛЬНЭ 141-дэхи ОКРУГ

Зенченко Александр Петрович, 1954 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, арадай депутадуудай Муйскын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, Муйскын районой Муйск тосхон.

Иванов Владимир Александрович 1941 ондо түрэһэн, партийнабэшэ, Тоннельнэ 21-дэхи отрядай ажал хамгаалха талаар инженер, Муйскын районой Тоннельнэ тосхон.

ҺУНГУУЛИИН СЕВЕРОМУЙСКЫН 142-дохи ОКРУГ

Решетников Анатолий Степанович, 1947 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, «Нижнеангарсктрансстрой» УРС-ын начальнигай орлогшо, Северобайкальск хото.

Чесноков Анатолий Максимович, 1951 ондо түрэһэн, КПСС-эй гэшүүн, КПСС-эй Муйскын райкомой нэгэдэхи секретарь, Муйскын районой Таксимо һуурин.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

«ҺАЙН ҮРЭҺЭН — АМЖАЛТЫН ЭХИН»

«Һайн үрэһэн — баян ургасын үндэһэн» гэжэ хэлсэдэгынь дэмы бэшэ. Колхозой таряашад энэ үгые баримта болгон, һайн шанартай үрэһэ хэрэглэхые жэл бүхэндэ оролдодог гээшэ. Ушар иимэһээ тэдэнэрэй һүүлэй олохон жэлэй туршада ороохото ургамалнуудай баян ургасатай һайн сортнуудые үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһониинь ойлгосотой. Хонхолынхид байгша ондо «бурятская-79» сортын 6000 центнер, «сэлэнгэ» сортын 1100 центнер үрэһэнэй шэниисэ хэрэглэхээр хараална. Эдэнэр «сельма» сортын обёосой үрэһөөр тарилга хэдэг юм. Мүнөө жэлдэ иимэ сортын 7000 центнер үрэһэнэй обёос таригдаха байна.

Хагсуу хүйтэн үбэлнай үнгэржэ, хабарай үдэрнүүд улам ута боложо, тала дайдаарнай тарилгын дуун зэдэлжэ эхилбэ. Захагүй үргэн таряан далай долгилуулхын түлөө республикын ажахынуудай таряашад бүхы бэлиг шадабаряа, дүй дүршэлөө элсүүлдэг, оньһон техникээ эртээнһээ бэлдэдэг, үрэһэ хүрэнгээ дээдын шанарта хүргэхые оролдодог байна гээшэ.

Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой таряан ажал эрхилэгшэд арбан хоёрдохи табан жэлэй һүүлшын жэлэй хабар тон харюусалгатай зорилгонуудые урдаа хараалаһан хай. Эдэнэр энэ жэлэй хабарай тарилгада хэрэглэхээр дүн хамта 14.880 центнер үрэһэ сэбэрлэжэ хааһан байна. Энэнь 4394 гектарта хүсэд хүрэхэ юм. 2121 гектарта шэниисэ, 1802 гектарта обёос, 409 гектарта ешмээн таригдахаар түсэблэгдэнэ.

Ажахын агроном-семеновод С. Шелеховагай мэдүүлһэнэй ёһоор, ороохото ургамалнуудай үрэһэнэй ехэнхи хубинь шанарайнгаа талаар хоёрдохи классай болоно. Эндэ намартаа бүхы хүрэнгэнь сэбэрлэгдээд, хадагалагдаһан байгаа. Мүнөө эндэхи таряашад һайн шанартайгаар, бэлдэһэн үрэһөөр хабарайнгаа тарилгые эхилээд байна.

Д. ДОНДОКОВ.

ХААНАШЬЕ ХҮЛГӨӨТЭЙ

Һүүлэй үедэ районой ажахынуудай таряалан, сабшалан дээрэ үдэрһөө үдэртэ улам хүлгөөтэй боложо байна.

Энэньшье гайхалгүй. Байгша оной ургасын үндэһэ һуури табиха эгээл халуун хүдэлмэриин хаһа оробо ха юм. Нэн түрүүн хахалагдаһан газарай хүрьһэнэй дээгүүрхи шииг нойтые хушаха, ехээр нягтарһан, хатуу болоһон, буртаг ногооной ургаһан газарые үшөө дахин зөөлэрүүлхэ, үрэһэ тарихаар болгохо хэрэгтэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ районой «Заганский», «Искра», «Родина», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта эдэ бүхы хүдэлмэри илангаяа эршэмтэйгээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр.

Жэшээнь, «Родина» колхоздо хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг нэгэдэхи тракторна бригадада (бригадирынь И. П. Фурсов) механизаторнууд Г. М. Голендухин, И. Р. Варфоломеев гэгшэд богони болзорто бүхы сэбэр паар болон намар хахалһан газартаа борной шэрэжэ, хүрьһэнэй шииг нойтые хушаа.

Дэб дээрэ хабарай тарилгын гол хүдэлмэриин эхилээгүй байһанда эндэхи бригаданууд таряалан, сабшалангаа наг шэбхэ горитой гаргажа урдихэ гэжэ оролдоно. Колхоздо һаянай 450 гектарта шэбхэ зөөгдэжэ тараагдаа. Эндэ механизаторнууд Роман Ахмадулин, Сергей Фурсов, Александр Колобков гэгшэд үндэр бүтээсэ түйлэнэ. Тэжээл бэлэдхэлгын гурбадахи бригадын эхэнэр механизаторнуудһаа бүридэһэн коллективэй гэшүүд Галина Иванова, Екатерина Петрякова, Галина Федорова гэгшэдые онсолон тэмдэглэхээр. Тракторист бүхэн үдэрэй 18,5 тонно шэбхэ гаргаха даабаряа 150—180 процент дүүргэнэ.

Шэбхэ зөөдэг агрегадуудай һаадгүй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхынь тула үтэгжүүлгэ ашадаг түхеэрэлгэтэй ДТ-75 түхэлэй тракторнуудай эзэд А. И. Алушкин, Г. Д. Яньков гэгшэд баһал үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлнэ.

Тиихэдэ «Заганский» колхоздо энэ жэлдэ ороохо таряа ургуулгада оньһожоруулагдамал 4 звено хүдэлхэ юм. Тэдэнэй хоёрыень (В. К. Ревенский, М. Я. Ревенский гэгшэдэй даадаг звенонууд) арендна подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэхэ байна.

Энээнһээ гадна, үнинэй механизатор И. М. Платоновой хүтэлбэрилдэг арендна звено 50 гектарта хартаабха, үшөө 700 гектарта олон жэлэй ногоо ургуулха юм.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

...ӨЛЖЭЛГЫН ...ИДХЭХЫ ҮЕДЭ

...малай үбэлжэлгэ жэл бүхэндэ адли эрхэ ...гүй. Илангаяа мүнөө ябажа байгаа үбэл... урдынхиһаа нилээд хүндэ, хүшэр байба. ...нёдондо хабар, зунай ган гасуурай хохидо... эндэ дахяад харагдаба бшуу. Адууһа малдаа ...сенаж болон бусад тэжээл багаар бэлэдхэһэн ...зээдэшье бэрхэтэй, тулюур байдал тохёолдоо. ...олонхи колхоз, совхозуудай хонишод, ...адуушад болон гахайшад харууһалхаяа ...һүрэгөө бүрин бүтэнөөр ондо оруулхын хажуу...ыень эрид дээшэлүүлхэ талаар горитой орол...

...олзоороо гаргашаяа харюулжа, өөһэдынгөө ...зөөрөөр өөрыгөө хангаха экономическа шэнэ ...захалһан районуудай бүхы шахуу кол... урдынхидал гараа һарбайгаад, гүрэнэй тэд... хүлеэгээд һуухаяа болёо гээшэ. Энэнь илан... байгаа үбэлжэлгын үедэ элеэр харагдаа. ...районуудай ажахынуудта намарһаа хойшо малай ...буйлуулха цехүүдынь, кухнинуудынь ...үбэлжэлгын эхинһээ илангаяа үнеэдэйнь ...доошолоогүй юм. Байгша ондо үнеэн бүриһөө ...бага бэшэ һү абаха зорилго хараалһан ...һаалишад жэлэй эхинһээ хойшо сагаан эдеэ ...бэлэдхэхын түлөө горитой оролдолго гарга... һүүлэй мэдээгээр Прибайкалиин районой ажа... бүриһөө үдэр соо 9,1 килограмм, Хойто-Бай... районуудта 8—8 килограмм, Кабанскын, Ивал... Шэбэрэй, Хориин районуудай ажахынуудта үдэр ...бүриһөө 7,3—7,8 килограмм һүн абтана.

...жэлэй дүнгөөр республикын дүрбэн мянгатанай ...абтаһан Ивалгын районой һурапсалай «Бай... Түбэй, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ кол... Прибайкалиин районой «Ильинкинский» ...Покровскын болон бусад фермэнүүдэй коллекти... һү ехээр һаана. Гэхэтэй хамта Ивалгын, Сэ... һаалишадай түйлаһан дүнгүүд, онсо ан... Ушарынь хадаа, дурсагдагша районууд бу... нёдондо ган гасуурай бэрхэшээлһээ ехээр хо... гү, али үбэлжэлгын эхинһээ мүнөө хүрэтэрөө ...һолоомо ондоо нютагуудһаа зөөжэ, шанаржуу... гаргашалка ха юм. Тиин гэһээ тэжээлээр ха... Хэжэнгын районой ажахынуудта үнеэдэйнь һү ...бага байха юм.

...республикымнай ажахынуудта хонидой түл абаха ...хаһа дүүрэнтэжэ байна. Һаяын мэдээгээр райо... 560 мянган эхэ хониһоо 550 шахуу мян... абтаад, бүрин бүтэнөөр тэнжээгдэжэ байнхай. ...юрэнхы дээрээ хурьгад нёдондонойхиһоо үсөө... илангаяа Хяагтын, Сэлэнгын райондо гарза ...горитойгоор ороод байна.

...гуримаар эмхидхэһэн олонхи бригаданууд ...нёдондонойхиһоо үсөөн бэшэ хурьга абажа түл... түсэблэнхэй. Мүноо Зэдын, Ивалгын, Мухар-Шэ... Бэшүүрэй районуудта абтаһан хурьгадынь бү... түлжүүлэгдэнэ. Олон ажахынуудта хонидынь ...юм. Тодорхойлбол, Зэдын районой ажахы... хурьган тэнжээгдэнэ. Мүн Ивалгын район... хурьгадайнь тоо 1163-да, Сэлэнгын районой ажахы... хүргэгдөөд байна.

...мэдээгээр ажахынуудта түрүүшын зуутан-хонишод ...Тусхайлбал, хони олоор үсхэбэрилдэг Зэ... 82 бригада зуутанай зэргэдэ гараа. Тиихэдэ ...райондо 14, Хориин районой ажахынуудта 13 бри... дүн түйлаба.

...үдэрнүүдтэ республика доторнай түрүүшүүлэй зэр... дүршэл шадабаритайшуул олошоржо байна. Тии... эрхимлэгшэдэй онол арга, дүй дүршэлые олоной ...болгохо гээшэ гол зорилго болоно. Илангаяа мү... харюусалгатай хаһын эсэсэй ойртожо ерээд ...үндэ хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэд, тодор... үйлэдбэриин гол технологууд онсо анхаралаа хан... ...болоно бшуу.

...малай ашаг шэмын дээшэлжэ байбашье, тоо тол... ...уламжалан, эдеэ хоолой продукт... бүри багаар үйлэдбэрилэгдэнэ, бэлэдхэгдэнэ. Тии... ...усадхаха зорилготойгоор үбэлжэлгын ...мал бүхэнһөө түл олоор абажа, бүрин бүтэнөөр ...зорилго табигдаа һэн. Тодорхойлбол, байгша ондо ...һубайруулангүй, 7—8 мянган тугал нэ... түлжүүлээ һаа, саашадаа үхэрэй мяха элбэгжүүл... аргатай болохо һэмди. Зүгөөр энэ зорилго заабол ...гэжэ найдахаар.

...бүришье харюусалгатай хаһань оробо. Абта... хурьгадаа гарза хоротогүйгөөр ногоон дээрэ гар... хонишоднай одоошье ехэ шадабаряа гаргаха, ...болоно. Һаядаа эртүүр гараһан хурьгад дулаан үдэр... гаргагдажа эхилхэнь. Эндэ хонишон бү... байха болоно. Ушарынь хадаа бэлшээ... гараһан хурьган тогтоһон уһа уужа гү, али нойтон ...соо хэбтэхэдээ, хүйтэ абажа үбшэлхэ, гарзалха ха ...жэл бүхэндэ хонишод гэнэдэжэ, ехэ хохидолдо ...юм.

...хагсуу мүнөө үедэ хаа-хаанагүй үбһэ тэжээл хо... малшадта, хонишодто хүндэ саг хүрэжэ ерэбэ. Эхэ ...сүм абтаад байхада, шэнээр нэмэһэн һү... бүтэнөөр тэнжээжэ, ногоон дээрэнь гаргаха гэ... хүн бүхэнэй арга шадабариһаа юм.

...үхэршэд, хонишод иимэ хагсуу хаһаяа ураг... дабахын тула шанартай тэжээл—талха таряанай ...үбһэ гү, али гранула, гурил бүри намарһаа ноо... Илангаяа ажалаа арендна подрядай, ажахын ...гуримаар эмхидхэгшэд мүнөөнэй хагсуу сагые яда... аргатай. Жэшээлбэл, Ивалгын районой «Заве... совхозой Константин Жапсараевай даадаг хони... һүрэгөө ондо оруулха хүсэд хүрэхэ талха та... үбһэтэй байха юм.

...нёдондоной ган гасуурһаа хохидоһон Сэлэнгын райо... Марксын нэрэмжэтэ колхозой һү һаалиин фермэ... шанаржуулагдаһан тэжээлээр таһалдуулаг... Тиин гэһээ зарим ажахынуудта үлүү гар... арсажа, һүрэг үнеэдээ эртэ үглөөнһөө үдэшэ ...бэлшээридэ адуулжа, һү шэмыень доошолуулха ...Энэ заһагдашагүй алдуу.

...мүнөө үнеэдэй һү шэмые доошолуулаа һаа, һая ...сагаан эдеэн элбэгээр абтахагүй ха юм. Урдын... ондо оруулбал хүрөө гэжэ, продукци үйлэдбэ... хохидолто бодомжомнай үни хуушарба һэм. Илангаяа үбэлжэлгын эсэстэ адууһа малай ашаг шэ... түлхагүйн тула хүн бүхэн оролдохо, арга шада... болоно.

...эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөн ехэ үүр... райкомууд, ажахынуудай партийна, профсою... комсомолой организацинууд малшадай коллективүүдэй ...ажалай тэмсэлые улам үргэдхэжэ, аша үрэ... хүдэлмэриие улам үргэдхэхэ, эдэбхижүүлхэ ёһо... арадай депутадуудай нютагай Соведүүд фермэ, ...үүдтэ ажаллагшадые худалдаа наймаанай, соё... медицинын талаар хангалгаяа эрид һайжа... анхарха болоно.

...хэлэбэл, эдеэ хоолой шухала продуктнуудые эл... зорилготой малшад, һаалишад, хонишоднай үбэл... энэ үеые бараг дабаал һаа, саашадаа ураг... дабшахал!

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

...культура болон ...габьяатай ...түлөө Буряадай Верховно Соведэй ...Указаар «Физи...урын талаар Бу...АССР-эй габьяата хү...гэһэн хүндэтэ ...олгогдобо гэбэл:

...Бадма Бадмажа... ...районой ...спортивна тренер,

...Валерий Манзарак... Улаан-Үдэ городой спортивна 7-дохи ажалагша тренер.

...лэгшын Указаар «Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

Трунев Иннокентий Яковлевичтэ — Хориин түүхын-хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн директор,

Эрдынеев Рыгзен Эрдынеевичтэ — пенсионер, Яруунын районой Эгэтэй-Адаг тосхоной үйлсын комитедэй түрүүлэгшэ.

* * *

...болон соёлой хү... арадай ёһо зан... олоной дунда та... олон жэлэй тур... үрэтэйгөөр ажалла... Буряадай АССР-... Соведэй Түрүү...

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые түйлаһанайнь, олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой цехэй начальник Маркел Манчутовичи **Мантыковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи се

ЭДЕЭ ХООЛ ЭРИД ЭЛБЭГЖҮҮЛХЭ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседани дээрэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановай «Республикын арадай ажахые хүгжөөлгын зарим дүнгүүд, экономико хүгжөөн бэхижүүлхэ, тогтууритай болгохо, эдеэ хоол элбэгжүүлхэ талаар түрүүшын ээлжээнэй алхамууд тухай» элидхэл зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадай үгэ хэлэлгэнүүд доро толилогдобо.

Арадай депутат Н. М. БЕЛОКОЛОДОВ (һунгуулиин Шумяцка 47-дохи округ):

— Мүнөөдэр республикын Верховно Соведэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан асуудалай тон шухала болоод байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Шэнэ правительство юун гэжэ хэлэхэнь бэ гэжэ арад зон хүлеэнги. Мяха үйлэдбэрилгөөр түсэбүүд дүүрэнэ гэлсэдэг, теэд бодото дээрээ мяхан үгы ха юм даа. Хүдөөдэ арендаторнууд, фермернүүд, бии боложо захалба, тэдэнэртэ али болохо туһа хүргэхэ шухала. Хүн бүхэндэ 213 килограмм хартаабхын хүртэхөөр ургаса абагдаа гэжэ мэдээсэгдэбэ, харин тэрэнэй хэды хубинь гутажа хаягдана гээшэб. Һайнаар хадагалха асуудал юундэ шиидхэгдэнэгүйб? 1,5 мянган гектар хартаабха тарихаар хараалагдана, теэд тэрэнь шанарайнгаа талаар хэр байхаб, энээн тухай хэлэгдэбэгүй. Улаан-Үдэдэ 2-дохи ТЭЦ баригдажа байна. Дулаанай, уурлай элбэг болоходо, теплицэнүүдые олоор бариха асуудал анхарагданагүй. Үнгэрэгшэ намар хартаабха бии нэрэтэй аад, наймаанда морхооб, свекло, бусадшье зүйлэй овощ үгы тооной байгаа, мүнөө жэлдэ иимэ байдал дабтагдаха ёһогүй.

Хото хүдөөгэй хоорондохи харилсаанууд тухай хэлэхэдээ, хүн зоноо бүгэдыень хуряалгын хүдэлмэридэ абаашалтай гү? Бэрхэ үрэмдэгшэ заводтоо хүдөө ажахын техникэдэ запас частьнуудые олоор хэхэ байна ха юм, тэрэ юундэ хүдөөдэ ёһын түлөө ошохо болоноб. Мүнөө хүдөө нютагта шэнэ ажахынуудай бии болоходо, үйлэдбэриин шэнэ ёһоор эмхидхэгдэдэг болоходо, колхоз, совхозуудай үүргэ хубилха гээшэ гү гэжэ һунгагшад һонирхоно. Хүдөө ажахыда дэлгүүрэй, худалдаа наймаанай харилсаануудай тогтоогдоходо, эдеэ хоолой үнэ сэн хэр хубилхань бэ, энэ асуудал бүгэдын һанаа зобооно. Урдань элбэг байһан мороженэ, пиво гэхэшэлэн худалдаанда гарахаяашье болинхой.

Ургуулһан, үйлэдбэрилһэн продуктнуудай хэды хубинь гутажа хаягданаб гэжэ нарин нягтаар тоолодог һаа, эдеэ хоолдоошье гэмтэйгээр хандадаг болохо һэмди.

Арадай депутат Ю. П. СЕДОВ (һунгуулиин Түнхэнэй 165-дахи округ):

— Һүүлэй жэлнүүдтэ агропромкомитет, агропромсоюз гэхэ мэтэ шэнэ нэрэнүүдые оложо байһаар, хүдөө ажахын хүгжэлтын түлөө харюусалгатай, мүн хүдөө ажахын предприятинуудай хүдэлмэриие ударидадаг, зүбшэл заабари үгэдэг гү, али шүүмжэлдэг эмхи үгы болонхой гэхэдэ алдуу болохогүй. Нүхэр Сагановай элидхэл соо олон тоонууд дурдагдаба. Тэдэ дурдагдаһан зарим тоонууд тухай бодомжолхо хэрэгтэй. Даб дээрэ бүхы тоонуудынь ойлгосотой, теэд бултадаа зүб гэжэ хэлэхын аргагүй. Хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилдэг болохын тула ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые «юумэ хэхэ тээшэнь шэглүүлхэ» гэһэншүүгээр элидхэл соо хэлэгдэбэ. Минии һанахада, тэдэниие «шэглүүлхэ» бэшэ, харин «баадхаха» хэрэгтэй. Яахадааб гэхэдэ, олохон лэ хүтэлбэрилэгшэд Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ асуудалда хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандаха юм. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ бидэндэ хэншье туһалнагүй, ажал хэрэгээрнай хэншье һонирхоногүй бшуу. Тиимэһээ бидэ, колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд «һула табиһан һурай» ёһоор ажалаа эмхидхээд лэ ябанабди. Ушар тиимэһээ хуушанай ёһоор манай правительствада хүдөө ажахын министерство байгуулха ёһотой байгаа.

Промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ассоциаци Улаан-Үдэдэ бии болгогдоһон гээд мэдэнэбди. Тиимэрхүүгээр хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ассоциаци гү, али совет бии болгожо, элдэб янзын тон шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг болохо байгаабди.

Колхоз болон совхозуудта ажаллаха кадрнууд дутагдана. Тодорхойлон хэлэбэл, продукци үйлэдбэрилэгшэд дутагдана. Минии һанахада, дунда зиндаагай хүтэлбэрилэгшэдые промышленна предприятинуудһаа эльгээхэдэ болохо байгаа. Урдань орон доторнай тиимэшье ушарнууд дайралдадаг һэн. Жэшээлхэдэ, 25 мянгатан оронойнгоо арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ хэды ехэ туһа хүргөө һэм?!

Хүдөө ажахыда оньһон техникэ дутагдана. Ушар тиимэһээ манай республикада «агроснаб» гэһэншүү нэрэтэй шэнэ эмхи байгуулхада болохол һэн ха. Юрэнхыдөө манай республикын промышленна предприятинууд хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдые «дархалжа», хүдөөгэй ажалшадта эльгээдэг болохо үшөө нэгэ арга боломжые туршахал байгаа гэжэ һанагдана...

Арадай депутат Н. П. ОЛЕННИКОВ (һунгуулиин Элхиин 96-дахи округ):

— Би арадай депутадуудай поселково Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр хүдэлдэг хүм. Хүн зоной эдеэ хоол һайжаруулха гэбэл, хубиин ажахы эрхилхэ хэрэгтэ анхарха шухала гэжэ тоолодогби. Ниитын мал ажал эрхилхэтэйгээ хамта үмсын малда ядамаггүй хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэдэнь, али болохо туһа хүргэхэ байнабди. Һуурин тосхонуудые тойруулан малай бэлшэхэ бэлшээридэ газар таһалжа үгэхэ, мал үдхэдэг хүнүүдтэ сабшалангыень жэлһээ жэлдэ сабшажа байхаар үгэхэ асуудал шиидхэгдэхэ ёһотой. Жэлһээ жэлдэ эрхэ байдал һайжарнагүй, колхоз, совхозуудай мэдэлдэ байһан газар дайдые нютагай Соведүүдэй мэдэлэй болгохо саг ерээ. Элидхэл соошье, үгэ хэлэһэн хүнүүдшье үһөөр хангаха тухай хэлээгүй. Хүнэй ууха үһан эдеэ хоолһоо дутуугүй гэжэ хэлэһэнэйшье үлүү. Зарим һуурин тосхонуудта хүнэй хэрэглэдэг уһанай шанар шалгаха хэрэгтэй.

Ойдо ургадаг эдеэ хоолдо орохо ургасын зүйлнүүд тухай хэлэгдэнэ. Урдань халяарай ургадаг газарта мүнөө юумэшье үгы болошоо. Ойдо нэтэ эзэн гэжэ байхагүй. Урда республиканууднаа ерэһэн хүнүүд ой модондо хайра гамгүйгөөр хандаһанайнгаа түлөө 28 мянган түхэриг яла түлөөшье һаа, ой модо отолжо үргэлжэлһөөр. Эдэ! бүгэдын түлөө хэн харюусахаб? Хүнүүд ой тайга сооһоо һамар, һархяаг, халяар, жэмэс түүжэ, мүн лэ эрилтэ хэрэглэмжээ хангаха һэн. Эдэ асуудалнууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Арадай депутат А. Я. ЛАЗАРЕВ (һунгуулиин Медицинскэ 31-дэхи округ):

— Би мүнөө сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхээр табигдаһан асуудалнуудаар горитой һанамжа, дурадхал оруулжа шадахагүй байнаб. Юундэб гэхэдэ, хүдөө ажахые мэдэхэгүй, врач мэргэжэлтэй хүн гээшэб. Гэбэшье багашуулые аргалха үедөө, зарим тэды тобшолоднуудые хэһэнби. Тэрэмни юун бэ гэхэдэ, манай багашуулай хоолодог эдеэ хоол хомор, бирагүй шанартай гэһэн тобшолол болоно. Буряадай АССР-эй арадай депутадуудта кандидат ябаха үедөө богонихон социологическа шэнжэлэлшье хээд үзөө һэм. Мүнөө дээрээ үхибүүднай элдэб янзын үбшэнтэй гэжэ элирүүлээб. Доторой болон бусад үбшэн бага наһандань хаанаһаа бии болооб гэхэдэ, ясли болон саадуудта тэдэниие муугаар, муу шанартай эдеэгээр хооллуулдаг байна ха юм.

Үхибүүд — манай ерээдүй, ерээдүймнай халаан гээд бидэнэр тон зүбөөр хэлэдэг байнабди. Гэхэтэй хамта, тэрэл ерээдүйнгөө халаан тухай асуудал мүнөө дээрээ муугаар шиидхэнэбди. Ушар тиимэһээ үхибүүдые эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха тухай асуудал манай правительство тусгаар зүбшэн хэлсэхэ, тэрэниие һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые хараалха бэзэ гэжэ һанамжалнаб.

Хото городуудай хүн зон хүдөөгэй ажалшадта туһалха ёһотой юм бэзэ. Энээниие арсаха аргагүй. Гэхэтэй хамта бидэ хүдөө нютагуудта ошоходоо, колхоз, совхозуудта ехэ туһа хүргэнэбди гэжэ һананагүйб. Олонхи ушарта автобусоор ошохо, ерэхэдэ нилээд саг хэрэгтэй. Хүрэжэ ерэһэн газартаа хам оролсоод ажаллаха гэхэдэ, мүртэй ажал байдаггүй. Ажалай эмхидхэл тон һула байдаг гээд хэлэхэ ёһотойб. Манай больницын коллектив үнгэрэгшэ жэлдэ нэгэ хүндэ абажа тоолобол, нилээд олон үдэр ажаллаа. Зүгөөр энэ ажалаймнай ашаг үрэ бага байгаа гэхэдэ болоно.

Арадай депутат А. Л. ГУСЕВ (һунгуулиин Краснофлотско 28-дахи округ):

— Городой промышленна предприятинууд болон ажалша коллективүүд хүдөөгэй ажалшадта туһалха ёһотой. Минии һанахада, промышленна предприятинууд овощ, хартаабха болон бусад эдеэ хоол хадагалха байрануудые барижа үгэхэ ёһотой. Энээниие хуулита ёһоор баталхада болоно.

Эдеэ хоол ехээр абадаг болохынь тула мүнөө хүдөөгэй айлнуудта 0,04 гектар талмэй газар үгэхэ бэшэ, харин 10 гектар хүрэтэр нэмээхэдэ болохо гэжэ һанагдана. Тиигэжэ бидэ хартаабха зөөхэ, гэхэ мэтэ ажалаа хүнгэн болгохо байгаабди.

Арадай депутат Ю. И. АЛЕКСЕЕВ, агропромышленна комплексын болон эдеэ хоолой асуудалнуудаар Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ (һунгуулиин Дэрэнэй 126-дахи округ):

— Энэ асуудал бидэ комиссиингаа заседани дээрэ зүбшэн хэлсээ һэмди. Мүнөөдэр элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад аша туһатай дурадхалнуудые оруулха бэзэ гэжэ найданабди. Бусад асуудалнуудтай хамта элидхэл дотор хүдөөдэ ажаһуугшадай хубиин ажахы хүгжөөхэ, үхэр малай, хонидой, гахайнуудай тоо олошоруулха тухай зүбөөр хэлэгдэнэ. Саад, огород ургуулагшадта али бүхы туһа хүргэхэ шухала. Һүүлэй үедэ хүдөөдэ арендын подрядай харилсаанууд хүгжэжэ, хүн зон эдэбхитэйгээр энэ хэрэгтэ оролсодог боложо байна. Республика доторнай эдеэ хоолой хүртэсэ зарим тэды ехэ боложо байбашье, түргэн дээшэлнэ гэхын аргагүй. Һүүлэй үедэ үндэгөөр хангалга һайжараа. Хубиин ажахынуудта мяха үйлэдбэрилгэ зарим тэды дээшэлээ. Минии хүдэлжэ байһан Хурамхаанай райондо һүүлэй 5 жэлэй туршада эбэртэ малай тоо 1,5 мянган, (тиихэдэ үнеэд 600) хонид 3 мянган, гахайнууд 700 толгойгоор олошороо. Нютагтаа колбаса үйлэдбэрилдэг болообди. Овощ, хартаабхын ургаса бага зэргэ дээшэлээ. Мал үүсэлхэ өөрын пункт нээгээбди, 160 тонно мяха хадагалха холодильнигтай болоод, зунайшье сагта мяха ехээр хадагалха аргатайбди. Мүнөөдэр депутадуудта дурадхагдаһан хэмжээ ябуулгануудай проектые һайшаагаад, үгэ хэлэгшэдэй һанамжа, дурадхалнуудые анхаралдаа абажа болохо байна. Верховно Соведэй түрүүшын сесси дээрэ правительствын энэ асуудал табиһые ехэтэ һайшаанабди. Хубиин мал ажахытай хүнүүдтэ туһалха, үнеэтэй, үүсэдээ бариха малтай, гахайтай айлнуудта тэжээл бэлэдхэхэ тусхай участок олгодог байха шухала. Городойхид дачатай болоходоо, 0,04 гектарай хэмжээнэй газар абадаг, хүдөөдэ мүн баһа тугал, хурьгадаа харууһалха тээлнигтэй, үбһэ сабшаха хадалантай байха хэрэгтэй юм ааб даа. Тэрэнээ үһалха, үтэгжүүлхэ талаар хэмжээ абахын тула тэрэ газар удаан болзорто үгэхэдэ болохо бшуу. Мал үдхэхэ, огород, нарин тарилга хэхэ хүн зониие али болохоорнь дэмжэхэ, туһалха гээшэ мүнөө үедэ эдеэ хоол элбэгжүүлгын арга боломжонуудай нэгэн мүн. Бэлэдхэлэй пунктнуудта мяха ехээр тушаажа, шахардуу байдалые һулаоуулхын тула хүдөөгэй ажалшадта автомашина болон хоморой шухаг бусад эд бараа үргэнөөр худалдаха хэрэгтэй. Иигэжэ, хүн зоной үүсхэл эдэбхи дэмжэжэ байбал, эдеэ хоол элбэгжүүлхэ арга олдохо.

Арадай депутат М. М. БАКИРОВ (һунгуулиин Үүрэгэй 73-дахи округ):

— Манай нютагта харгынуудынай угаа бирагүй байдалтай. Һуурин, тосхонуудай хоорондо асфальтһаа байха, юрын лэ зохид харгы үгы. Тиимэһээ манай райондо харгы заһабарилдаг нүүдэл колонно хэрэгтэй гэжэ хэлэхэеэ һананаб. Энэмнай баһал хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ асуудалда хабаатай гээшэ.

Республикынгаа хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха тухай асуудал — тон шухала асуудал гээд хүн бүхэн ойлгоно ёһотой. Манайшье районой ажалшад хүдөө ажахын продукци нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, хартаабха тарихада ургасань муу бэшэ байдаг. Манай совхоз хартаабха яһала һайн ургуулаад, тэрэнээ тушааха газар олодоггүй. Бүхы хартаабхаяа өөртөө орхихо гэхэдэ, хартаабха хадагалха тусхай байра байхагүй. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада хартаабха хадагалха нэгэ байра барижа байнабди. Зүгөөр тэндэнь багахан юумэн дутагдана. Туһаламжа эрихэдэ, республикын эмхинүүд «туһалха юумэн үгы» гэжэ хэлэдэг заншалтай болоод байна.

Хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилдэг болохын тула хубиин хамһабариин ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ бидэнэр хүн зондоо хурьгадые, тугалнуудые, гахайн поршоонхонуудые ехээр худалданабди.

Гэхэтэй хамта бидэ өөһэдөө хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилдэг байбашье тэрэ продукцияа харанхүй үлэшэдэг байнабди. Жэшээлхэдэ, манай совхоз хэды ехэ һү тоһо заводто эльгээдэг гээшэб! Тэрэ һүнэйнгөө продукци — сыр, тоһо, зөөхэй харадаггүйбди.

Үйлэдбэрилһэн продукциингаа 30 процентые өөртөө орхихо тухай хөөрэлдэдэг һэмди. Мүнөө тэрэ асуудалнай хэр зэргэ шиидхэгдэхэ юм ааб?

Экологи, байгаали хамгаалха тухай асуудал шухала асуудалнуудай нэгэн болонхой гээд мэдэнэбди. Зүгөөр манай районго леспромхозууд ургажа байһан модо хайра гамгүйгөөр отолно.

Барилга хэхэ болоходо, барилгын материалнууд дутагдана. Хирпиисэ, хадааһан хаанаһаа олдохо ёһотойб? Иимэрхүүгээр барилга хэдэг болоо һаамнай, ойрын сагта хүдөө нютагуудһаа хүн зомнай булта хото город руу нүүжэ ябашахал гэжэ һанахаар бологдоно.

Арадай депутат В. С. ХУДУГУЕВ (һунгуулиин Хэрэнэй 162-дохи округ):

— Манай республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперации хүн зондо эд бараа болон эдеэ хоол ехээр худалдахын түлөө оролдодог байна. Мяха, һү, тоһо болон бусад продукци ойрын жэлнүүдтэ хүн зондо ехээр худалдаха тусхай программатай, түсэбтэй гээшэ. Тиимэһээ тэрэ программа дүүргэхын түлөө зохихо хэмжээнүүдые абажа байнхайбди. Буркоопсоюзай мэдэлдэ байдаг бэлэдхэлэй конторонууд хүн зонһоо мяха, һү, болон бусад продукци улам ехээр худалдажа абана. Тиигэжэ бидэ олон районуудта колбаса үйлэдбэрилэн гаргадаг болонхойбди. Һү, мяха худалдаһан хүнүүдтэ худалдаанда хомор эд бараа, тэрэ тоодо холмол тэжээл худалдаха ёһотойбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ, жэшээлхэдэ, 50 мянган центнер холисо тэжээл хүн зондо худалдаһан байгаабди. Тэрэмнай мүнөө жэлдэ 35 мянган центнер хүрэтэрөө доошолуулагдаһан байна. Тиигэжэ үшөө нэгэ бэрхэшээл ушаруулагдаба. Мяха, һү ехээр тушааһан хүнүүдтэ хүнгэн автомашина худалдаха аад, тэрэмнай хүртэжэ үгэнэгүй.

Хүн зонһоо худалдажа абаһан мяха болон бусад продукци хадагалха байранууд хэрэгтэй. Энэ талаар бидэнэр яһала оролдолго гарганабди. Хэдэн зуун центнер мяха байлгаха холодильнигуудые Улаан-Үдэдэ, мүн бусадшье районуудта барижа байнабди. Эдэ холодильнигууд соо табиха агрегадууд, кабельнууд болон бусадшье оньһон түхеэрэлгэнүүд дутагдана.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэридэ туһаламжа хэрэгтэй. Горкоопторгын хүдэлмэридэ урдань һайнаар туһалдаг байһан юм. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэдэ баригдажа байдаг холодильник саг болзортонь ашаглалгада оруулхын тула бидэнэр бултадаа оролдохо уялгатайбди гэжэ тоолонобди. Ушарынь гэхэдэ, районой түбүүдтэ болон бусадшье һууринуудта жэмэс, хартаабха, мяха зохидоор байлгаха асуудал шиидхэхэ ёһотой.

Худалдажа абаһан продукциин сэндэ бэлэдхэгшэдэй хүдэлмэри нүлөөлдэг. Колхозууд тэрэ үедэ үнэтэйгөөр мяха худалдажа абана. Хаа хаанагүй эдеэ хоолой продукцида нэгэ сэн тогтоохын тула оролдохо ёһотойбди. Үрэ жэмэс, овощ худалдалгые нэгэ эзэндэ даалгаха байгаа.

Арадай депутат С. П. ГАВРИЛОВ (һунгуулиин Телецентрэй 42-дохи округ):

— Хүн зоной ажана байдал һайжаруулха гээшэ ганса эдеэ хоол элбэгжүүлхэ гэһэн удхатай бэшэ. Правительствын ойрын үе сагта бэелүүлхэ программа зүбшэн хэлсэжэ байһан хадаа гэр байраар хангалга тухай асуудалда тогтожо хэлэхэ хүсэлэнтэйб. «Гэр-байра-2000» программын бэелүүлэгдэжэ байгаа мүнөө сагта хойшолуулашагүйгөөр шиидхэгдэхэ асуудалнууд гаража, мүнөө манай городто 25 мянган гэр байра заһагдахаар болонхой. Гэр байра хубааха асуудалай шахардуу шанга байхада үнэн зүбөөр хубаарилха гурим эбдэгдэнэ, элдэб олон хүнгэлэлтэнүүдтэй хүнүүд олон. Ажаһуугшад гэр байрамнай түрэн түрын мүнгэн зөөрөөр заһабарилагдаха гэжэ хүлеэдэг. Байрын түлөө түлбэри манай орондо дэлхэй дээрэ эгээ хямда юм, гэбэшье тэрэ түлбэри суглуулхамнай зоболон болонхой. Мүнөө гэр байраа худалдажа абаха гү, али болзоргүйгөөр арендэдэ тушааха ёһо гуримуудые нэбтэрүүлхэ шухала. Түлбэригүйгөөр гү али хүнгэлэлтэнүүдтэйгөөр ажаһууха гурим болюулхаар саг ерээ. Тиихэдэ бэлэдхэл түхеэрэлгээрээ адли бэшэ байрын түлөө нэгэ хэмжээнэй түлбэри түлэхэ гээшэ мүн лэ үнэн зүб хэрэг бэшэ гэжэ һанагдадаг. Гэр байра эзэлжэ байһанайнгаа түлөө түлбэриеэ саг болзортонь оруулдаггүй хүнүүдэй харюусалга дээшэлүүлхэ шухала.

Арадай депутат М. И. КРАСИКОВА (һунгуулиин Павловска 35-дахи округ):

— Эдеэ хоолой программа тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ байбашье, хилээмэнэй заводууд тухай нэгэшье үгэ элидхэл соо хэлэгдээгүйнь муу гээшэ. Хилээмэ баридаг промышленность газар тэнгэри хоёрой хоорондо үлэдэг ёһоороо үлэхэнь гээшэ гү? Хүнэй гараар ороохо тарян ургуулагдана, тээрмэдэгдэнэ, хилээмэн болгогдоно. Эдээн сооһоо хилээмэ баридаг хүнүүдынь бусадһаа эгээл бага анхаралда хүртэдэг байһаар. Иимэ ябадалаа орхихо байгаабди. Жэшээлхэдэ, Шэнэ-Комушко посёлогто хилээмэнэй завод бариха гэлсэһэн бэлэйбди. Харин мүнөө болоходо, эндэ үхибүүдэй ехэ больница барихамнай гэлсэжэ байна. Үнэн дээрээ хилээмэнэйшье завод, үхибүүдэй больницашье хэрэгтэй юм бэзэ. Энээниие арсаха аргамнай үгы. Зүгөөр энээниие зүб тээшэнь шиидхэхэ байгаа.

Би Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрика тухай хэлэхэмни. Тэндэ ажаллагшадай ажаһуудалые һайжаруулха талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Тиимэһээ тус фабрикада ажалһаа гаража ошодог хүнүүдэй тоо иленгаа олон байна.

Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ тухай асуудалаар арба гаран жэл соо хооһон хөөрэлдөөн болоно. Теэд юундэ иигэхэ болоо юм. Минии һанахада, хаа хаанагүй эрилтэ, гурим ба журам, харюусалгаа дээшэлүүлхэ ёһотой болоод байнабди.

Арадай депутат В. А. ИВАНОВ (һунгуулиин Бургалтайн 85-дахи округ):

— Эдеэ хоол элбэгжүүлхэһээ хурса асуудал үгы. Энэ асуудал шиидхэхын тула олон тооото бэрхэшээлнүүдые дабаха ушар гарадаг, нэгыень дабаад гарахадаш, саанань баһа нэгэн байжа байха. 90-ээдтэхи онуудта ямар нэгэ һайн хубилалта одоошье болохо бэзэ гэжэ һанадагби. Теэд һанаагаа заһаад, дүнгүүдээ хараад үзэхэдэш, һайжарһан юумын хомор байхада, сэдьхэлшни голхорхо. Гоё һайханаар хэлээд, хүшэр хүндэ байдалһаа гараха арганиудые бэдэрээгүй һаа, урагшаа дабшахамнай һэжэглэмээр ааб даа. Зүгөөр бидэ хуушан ёһо гуримуудаа баримталһаар гээшэбди. Хүдөөгэй районуудта, колхозууд болон совхозуудта бэеэ даанги байдал олгохо, урдынхидаал адли 0,01 болоторнь заабари үгэхэ саг ошон ошоо.

Мүнөөдэр үнэ сэнгэй дээшэлжэ байһан тухай хэлсэнэбди, харин үглөөдэр дэлгүүрэй, худалдаа наймаанай харилсаанууд тогтоходо, нэгэ килограмм мяхан хэдытэ болохонь гээшэб гэжэ хүнүүд бодолгото болоно. Хүдөө нютагуудта бэеэ даанги байдал олгохо шухала, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциинь 20 процент хубиие ажахынуудтань үлөөхэ гуримда орохоор болоо. Харин мүнөө бэлэн болоһон малаа үүсэлхэ газартань хүргэтэрөө эды шэнээн шэгнүүрыень унагаана ха юмбибди. Хэрбээ үүсэлгын, буйлуулгын предприятинуудай үйлэдбэридэ ойро байбал, тэрэ 20 процент хооһоор һалангүй, үйлэдбэрилэгшэдэй эрилтэ хэрэглэмжые хангалтада үгтэхэ аргатай байха һэн. Хии һалхинда үгы болгонхаар, тэрэ мяхан үйлэдбэрилэгшэдтэ хүртэхэ болоно ха юм. Тиигэжэ үйлэдбэрилһэн продукциингаа зарим хубиие өөрынгөө мэдэлдэ абадаг болоогүй һаа, колхоз, совхозууд доройтохо жэшээтэй. Мүнөө хүдөөгэй ажалшад бүхы талаараа нэгэ түбһөө дулдыданги байһаар орой нэгэ хирпиисын завод, мүн лэ баһа ори ганса мяханай комбинат, энэ байдалда гэлтэ яажа болохогүйб даа. Хэды хүшэр байгаашье һаа, гүрэнэй захил дүүргэхэ гуримда ороһониинь дээрэ байна, тиихэдээ үйлэдбэрилһэн продукциингаа 80 процентые тушаагаад, 20 процентыень үйлэдбэрилэгшын мэдэлдэ үгэхэ шухала. Элидхэл соошье, үгэ хэлэһэн хүнүүдшье урданайхида адли малай тоо толгой олошоруулжа, ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болохо тухай хэлэнэ. Зүгөөр малайнгаа тооень олошоруулангүй, ашаг шэмыень дээшэлүүлээ һаа, арга боломжонуудаа нөөсэнүүдээ алмаха һэмди. Үгытэй ядуу байһан сагтаа малай тоо олошоруулхада баһа үлүү гаргаша болохо байна бшуу: нэгэ толгой үхэрэй байха байра 5 мянган түхэриг үнэ сэнтэй болоно ха юм.

Һү, овощ үйлэдбэрилдэг тусхай зононуудые байгуулха. Эдеэ хоол үргэнөөр үйлэдбэрилгэдэ эрдэмтэд туһалха зэргэтэй. Мал түргэн таргалуулхада холимог тэжээл ехэ удха шанартай гэжэ мэдээжэ, теэд холимог тэжээл үйлэдбэрилхэ промышленность бидэ өөһэдөө юундэ хүгжөөнэгүйбибди. Эндэ баһал тоолохо хэрэгтэй, ороохо тушааһаар, өөһэдөө буйлуулаад, нэмэжэ 6—7 мянган тонно мяха, 15 мянган тонно һү абаха арга олдохо һэн. Бидэндэ дурадхагдаһан хэмжээ ябуулгануудай проект дотор олон шухала хэрэгүүд хараалагданхай, теэд сорго хоолой, холодильник, хранилищи — эдэ бүгэдые олохонь бэрхэ ха юм. Элидхэл соо промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ олон юумэ хэхыень дурадхаха, һануулха гэжэ хэлэгдээ, теэд энээнһээ үрэ гарахагүй, халуун мяха хүдэлмэришэдтэ үгөө һаа, гэр байрашье, материально-техническэ баазашье бариха арга олдохогүй. Тэрэгүй һаа, заводой директор мүн лэ баһа өөрын даабаритай, мүн лэ сүлөөгүй, ахирхан, лэ арга боломжотой байнаб гэхэ ха юм.

Арадай депутат А. П. ШАПИРО (һунгуулиин Ключевской 27-дохи округ):

— Ой модон бүгэдэндэ хэрэгтэй. Харин тэрээндээ ямараар хандадаг гээшэбибди? Модо багаар отолдог болохо байгаабди гэжэ хэлсэһээр үнинэйбди. Теэд мүнөө болотор энэ баялигаа тон үнэгүйгөөр үгэһөөр байнабди, тэдэ холын хизаар нютагуудай хүнүүд бидэнэй ой модондоо хайра гамгүйгөөр хандадагые мэдээд, модо бэлэдхэлгээ бүришье үргэдхэхые оролдоно, зүгөөр дэлхэйн дэлгүүр дээрэ нэгэ кубометр модон 400 доллар үнэтэй гэжэ хэлсэдэг.

Хүдөөгэй ажахы бүхэн модо бэлэдхэгшэдэй өөрын бригадатай байдаг, харин тиимэ олон хүнүүдые ёһоороо хүдэлмэридэ хабааруулха зорилготойгоор ой модо бэлэдхэхэ тусхай мэргэжүүлэгдэһэн предприяти байгуулдаг һаа, дээрэ ха һэн. Бидэ модо хэрэглэхэдээ, бүхы юумыень ашаглаха гэжэ оролдонобди. Жэшээнь, шэнэһэн модоной нэгэ тонно холтоһон 60 түхэриг сэнтэй юм, нёдондо манай комбинат ганса холтоһо суглуулжа үйлэдбэридэ хэрэглэхэдээ, 80 мянган түхэриг олзо оруулһан байгаабди.

Эдеэ хоол элбэгжүүлхэ хэрэгтэ хото городтошье, хүдөө нютагташье таарамжатай эрхэ байдал яажа олгохоб гэжэ би бодомжолдогби. Предприяти колхоз хоёр хартаабха, овощ хадагалха хамтын нэгэ хранилищи баридаг байха гү?.. Намартаа, үбэлдөө гутаажа хаянхаар үндэр үнэ сэнтэй болоошье һаань, хабартаа хүн зоной худалдажа абаха эдеэ хоол байха ха юм гэжэ һанахаш. Иимэ асуудалнуудые бэеэ даагаад шиидхэхээр болоо. Бидэ үни сагһаа хойшо Зэдын районой «Октябрьский» совхозтой харилсаануудтайбди, тэдэ бидэндээ гомдоггүй байха. Тэдэнэртэ бидэ сауна, улаан булангуудые, амарха, сайгаа ууха таһалгануудые үйлэдбэри дээрэнь хэжэ үгөө һэмди. Хүниие баадхажа, хүдөө эльгээхэ гээшэ һайн хэрэг бэшэ. Хүн өөрынгөө һайн дураар ошоходо, юумэ бүтээхэ байна бшуу.

Мүнөө бидэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ талаар шэнэ арганиудые бэдэрнэбди. Холо бэшэ, город шадар 5 гектар газар олоод, табан жэлэй туршада арендээр үгөөд, мяха үйлэдбэрилхэ хэлсээ баталхамнай. Тэжээл бэлэдхэлгэдэнь туһалхабди, тиигээд тэдэнэр түлжүүлһэн малаа килограммынь 4 түхэриг үнэ сэнтэйгээр бидэндэ тушааха. Иимэрхүү харилсаа тогтоохо дуратай хүнүүдые хүдөө нютагуудта бэдэрнэбди. Һая болотор теплицэмнай гарза, хохидолдо бидэниие оруулдаг байгаа. Нёдондо дүршэлтэй бэрхэ хүнүүдые абаһамнай, олзо оршотой боложо эхилээ. Миин ганса гомдожо, голхоржо ябаа һаа, юумэ бүтээхэнь бэрхэтэй, хоёр талаһаа хүсэл эрмэлзэлтэй тодорхой зорилготой байбал, өөһэд хоорондоо туһа хүргэлсэжэ байбал, һанаһанаа һарбайха аргатай болохолди.

Арадай депутат С. Ф. РАССОХИН (һунгуулиин Дээдэ-Ангарай 154-дэхи округ):

— Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси дээрэ энэ шухала асуудал зүбшэн хэлсэжэ байһамнай һайшаалтай гээшэ. Тиигэжэ манай республикын Верховно Соведэй нэрэ хүндэшье зарим тэды дээшэлхэ болоно бэшэ гү? Би правительствын программна элидхэл соо заагдаһан зарим тоонуудта этигэхэ аргамни үгы. Эдэ тоонуудыень дахинаа хаража үзэгдэхэ, улам тодорхой болгогдохо юм бэзэ. Верховно Соведэй саг үргэлжын комисси энэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулха аргатай байгаа. Тус комисси ажахынуудай, колхоз, совхозуудай хоорондохи харилсаа холбооё улам нягтаруулха талаар ехэ юумэ хэжэ болохо гээд найданабди. Эдеэ хоолой программа урагшатайгаар бэелүүлхын тула республикын хойто районуудай, нэн түрүүн Баунтын, Баргажанай, Хурамхаанай, Хойто-Байгалай, Муйскын районуудай хүсые нэгэдхэхэ, тэдэ районуудта БАМ-ай барилгашадай хүсые хэрэглэхэ талаар бодомжолхо байгаабди. Тиихэдэ БАМ-ай ба эдэ районуудай хоорондо удаан болзорой хэлсээ гү, али программа баталхада болохо һэн ха. БАМ-ай УРС мүнөө ямаршье райондо даалгагданхай бэшэ. Хүдөөгэй районгүйгөөр эдеэ хоолой продукци саашадаа хаанаһаа абадаг болохоб? Эдэ болон бусад асуудалнуудые республикын Верховно Совет, мүн правительство шиидхэхэ бэзэ гэжэ найданаб.

Арадай депутат О. Б. ХОМУТОВ (һунгуулиин Заиграевска 18-дахи округ):

— Би һунгагшадайнгаа урдаһаа сэхэ хаража, үнэн сэхыень хөөрэхэ, һунгагшадайнгаа захяа заабаринуудые, этигэл найдабарине харюулха талаар оролдохо ёһотойб гэжэ тоолодогби. Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ арад зоноо эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха тухай асуудалда хэн хайша хэрэгээр хандажа болохоб даа. Правительствын энэ талаар табиһан программа соо тус программые яажа бэелүүлхэ тухай талань багаар харуулагдаба гээд шүүмжэлхэ байнаб. Газар тухай Хуулиин абтаһан хойно хүнүүдтэ газар яажа үгэхэ, тэрэн дээрэ хүнүүдые ажаллажа һургаха тухай бодомжолхо ёһотой байгаабди. Эндэ үгэ хэлэһэн арадай депутат, колхозой түрүүлэгшэ Ю. П. Седов колхозойнгоо газарай тэды процентые хүнүүдтэ арендээр үгэбэб гэжэ юундэ хэлэбэгүй гээшэб? Минии һанахада, арендэ тэндэ дэлгэрэнхэй бэшэл ха.

Хото городууд ба хүдөө нютагуудай хоорондохи холбооё бэхижүүлхын, эдээндэ бодотоор туһалхын тула промышленна предприятинууд, колхоз болон совхозуудай хоорондо хэлсээнүүдые баталха гэжэ нүхэд Иванов, Шапиро болон бусадай дурадхалнуудые дэмжэнэб.

Л. В. ПОТАПОВ, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь:

— Владимир Бизьяевич бидэ хоёр түрэл нютагтаа бусажа, хүдэлхэ болоһондоо, космонавтнуудһаа дутуугүй баяртайбди. Бидэндэ этигэл найдал үзүүлһэндэтнай баяртайбди. Арадай депутадуудаар таанадые арад зоной һунгаһан ушараар, республикын правительствын бүридэлдэ томилогдоһон нүхэдые амаршалха хүсэлэнтэйб.

Элдэб хүдэлмэридэ хүдэлжэ олоһон дүй дүршэлөө хубаалдажа, саашадаа эбтэй эетэйгээр хүдэлдэг гуримтай байхабди гэжэ найданаб.

Соведүүдэй шэнэ бүридэл, гүрэн түрые хүтэлбэрилхы органуудай хүдэлмэриие эхинһээнь зүбөөр эрхилхэ гээшэ политическэ удха шанартай асуудал мүн, энээнһээ хубилган шэнэдхэлгын хуби заяан дулдыдаха жэшээтэй бшуу.

Урдань партиин обкомдо бүхы промышленностиин, илангаяа союзна министерствэнүүдэй мэдэлэй предприятинуудай хэрэгүүдые шиидхэдэг таһаг байһан юм, мүнөө тиимэ таһаг үгы. Тэдэ хэрэгүүдые эрхилхэ албан зургаан Соведүүдэй хүтэлбэрилхы байгууламжада бии байха болоно. Хэдэн жэлэй туршада хэлсэһэнэй ашаар Түгнын нүүрһэнэй уурхай ашаглалгада үгтэхөөр бэлэдгэдэжэ байна, түлишын-энергетическэ комплексын арга боломжонуудые хэрэглэхэ шухала. Эдэ мэтын асуудалнууд мүнөө имагтал Соведүүдтэ шиидхэгдэхэ болоно бшуу. Урдань партиин обкомой, Министрнүүдэй Соведэй таһагууд адли зэргээр, нэгэн доро эдэ асуудалнуудые эрхилдэг байһан, мүнөө үгы болохонь. Эдэмнай хүдэлмэридэмнай боложо байгаа эрид хубилалтануудые гэршэлнэ.

Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудташье эрид хубилалтанууд болохо зэргэтэй. Урдань аппарадай бэлдэһэн саарһануудые зүбшөөһэн, хэлсэһэн болоод тарадаг байһан һаа, мүнөө депутат бүхэн һунгагшадай үгэһэн захяануудта зохёохы ёһоор хандаха, энэ харюусалгатай хүдэлмэридөө үүсхэл эдэбхи гаргаха болоно. Эдэ эдэбхи үүсхэл саг үргэлжын комисси бүхэнэй түхэл шэнжэнь байха зэргэтэй.

Хэрбээ урдань партийна комитедүүд бүхы юумэндэ оролсодог, бүхы юумэнэй түлөө харюусадаг байһан һаа, мүнөө гол ажал ябуулгаа эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэридэ шэглүүлхэ болоно. Иимэ эрхэ байдалда Верховно Соведэй, тэрэнэй комиссинуудай үүргэ, нүлөөе эрид ургаха байна. Энэ ушарһаа Соведүүд засаг түрэеэ гартаа абажа, бүхы юумэндэ хабаатай болоһоноо мэдэрхэ зэргэтэй.

Районуудай Соведүүдэй байгууламжа тухай хэлэхэдээ, тэндэхи Соведүүдые ганса гүйсэдхэхэ албан зургаануудһаа бүридхэжэ болохогүй. Нютагуудта гүйсэдхэхэ засаг мүн лэ хүсэн түгэс байха болоно. Сельпоссоведүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай нүхэр Ю. П. Седов зүб хэлэнэ һэн. Хүдөө нютагуудта Соведүүд болон ажахынуудай хоорондоо юумэ хубаалдажа зобоохо юумэн үгы, нэгэн доро нэгэ зорилготой, нэгэ шэглэлтэйгээр хүдэлжэ эхилхэ шухала. Мүнөө Соведүүдые эмхидхэлэй талаар бүридхэлгэ дүүрэнтэжэ байна. Бүхы юумэн эхинһээ гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Саг үргэлжын комиссинуудай нэрэ хүндые үргэхэ, тэдэнэр асуудалнуудаа гүнзэгы мэдэсэтэйгээр шиидхэхэ ёһотой. Эндэ эрдэмэй түйлалтануудые анхаралдаа абаха, хэрэгтэй болоо һаань, экспертнүүдэй хабаадалгатайгаар юумэ сэгнэжэ, зорилгонуудаа тодорхойлхо арга бии.

Министрнүүдэй Соведэй бүридэлдэ, минии һанахада, түсэблэлгын-экономическа гол управлени бии болоо һаа, һайн һэн. Энэ управлени республика дотор түсэблэлгын, хүгжэлтын бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ, тодорхойлхо аргатай байха бэлэй, энэ зургаание Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшонорой нэгэн хүтэлбэрилжэ болохо һэн.

Верховно Соведэй эмхидхэлэй асуудалнуудые шиидхэжэ байһан сесси дээрэ эдеэ хоол элбэгжүүлхэ талаар абтаха хойшолуулашагүй хэмжээ ябуулганууд тухай асуудал правительствын табиһые зүбтэй гэжэ һананабди, энэ асуудалда республикын хүтэлбэри анхаралаа хандуулна гэжэ арад зон мэдэжэ байг.

Удаадахи намар болохо сесси дээрэ республикын экономикые өөрыгөө хүтэлбэрилхэ, өөһэдөө өөрынгөө олоһон мүнгэн зөөрөөр хангаха гуримда оруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсээ һаа, һайн һэн гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, ерэхэ 1991 онһоо бидэ шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилхэмнай ха юм.

Саашадаа социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гүнзэгы анхаралаа хандуулха байхабди. Арад зоной ажана байдал ямар бэ гэжэ харахада, шиидхэгдэхэ асуудалнууд олон гаража ерэнэ. Үйлэдбэри үргэдхэжэ, продукци ехээр гаргадаг аад, ажабайдал юундэ һайжарнагүй гээшэб гэһэн асуудалай гарахань хуулита. Бүхы арга боломжонуудаа зүбөөр сэгнэхэ, Россиин дунда зэргын байдалда орходоо ямар шэглэлнүүдээр гэзгэлдэдэ ороһон байнабибди, хэды мүнгэ зөөри хэрэгтэйб гэхэ мэтэ асуудалнуудые зүбөөр тоолохо шухала.

Эдеэ хоолой асуудалнууд тухай хэлэхэдээ, һүүлэй жэлнүүдтэ энэ һалбариин ургалтын эршые алдахагүй, гол шухала продуктнуудай үйлэдбэриин хэмжээе улам ехэ болгохо байнабди. Хубиин ажахы хүгжөөхэ гээшэ хоёрдохи шухала асуудал мүн. Мүнөө дэлгүүр дээрэ килограмм мяханай сэн 7—8 түхэриг боложо байна, энэмнай хубиин ажахын мяхан гээшэ. Зүгөөр энэ сэн буурүүлхэ хэрэгтэ потребкооперациин бэлэдхэһэн мяхан нүлөө үзүүлхэ аргатай аад, хэрэгтэй хэмжээндээ худалдагданагүй ха юм. Саашадаашье

Ветеран

ЮУНШЬЕ МАРТАГДАХА ЁҺОГҮЙ

[illegible] гаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 45 жэлэй ойн баяраар һайндэр хүрэжэ ерэ[illegible] «Эдэгээшэгүй шархануудые» мүнөө [illegible] зүрхэ, сэдьхэл дайраһаар. Юуб гэхэ[illegible] хүнүүд үргэлжэлһэн шуһата муухай дайн [illegible] ангалан тайбан саг ерэхын түлөө [illegible] гашуудал зэбүүрхэлөө, зобохо, түлэ[illegible] хүсэл хүлеэлгэдэ һуураа һэн гээшэб.

[illegible] хамгаалгын дайнай жэлнүүдэй ... Эхэ ороноо хамгаа[illegible] бодожо, дайсанай һүбэлтэ орохогүйн тү[illegible] ... эһэргүүлэн, хүбүүд, басагадаа дайн[illegible] фронтдоо туһаламжа болгон самолет, [illegible] хэрэгтэ гаргаха хэрэгтэ мүнгэ зөөреэ [illegible] байгаабди.

Ялалта туйлаха хэрэгтэ бүхы арга шада[illegible] ... хүүгэдэй ... Имиэ ехэ [illegible] ёһоороо хүртэ[illegible].

[illegible] ойн гэһэн гаршаг доро манай редакци [illegible] һан баатаршалга [illegible] тылдэ хүдэлһэн [illegible] хай, Эсэгэ оро-

ноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ баатаршалга гарган түүхэ домогто алтан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн, хүбүүд басагад тухай-гаа газетэнүүдтэ хуудаһануудтаа дэлгэрэнгы харуулжа, мүнөө дэлгэрэнгы [illegible] манай редакци хүлеэнэ.

Манай газетэдэ «Ветеран» гэһэн тусхай хуудаһанда Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда баатар габьяа харуулһан хүбүүд, басагад, дайнай жэлнүүдтэ ара талада гэхэ гү, али тылдэ хүдэлжэ гараһан үбгэд, хүгшэд, залуушуул тухай үргэнөөр харуул-жа байха болонобди.

1987 ондо манай республикэдэ ветерануудай совет байгуу-лагдаһан гэшэ. Советэй үнгэрһэн үе соо хэһэн, бүтээһэн ажал хэрэг тухай энэ хуудаһанда таһалгаряагүй бэшэжэ бай-хабди. Республикын дайнай, ажалай ветерануудай советэй президиум районуудта, хото городуудай промышленна пред-приятинуудта байгуулагдаһан ветерануудай советэй хүдэлмэ-ри тухай харуулжа, бэшэжэ байха тусхай пресс-бүлэг байгуул-ба. Тиихэдээ хүдөө нютагуудта дайнай ветерануудай ажал-шадай дунда ябуулжа байдаг сэрэгэй-патриотическа, интерна-циональна хүмүүжүүлгын хэмжээ ябуулгануудые нютаг нуга-нуудтаа ябуулжа байдаг эдэбхитэдые газетынгээ энэ хууда-һан дээрэ үргэнөөр харуулжа байхабди.

районуудай ветеранай советүүд тоосоо хээ һэн.

Ветеранууд нийтын хүдэлмэридэ ехэ эдэб-хитэйгээр хабаададаг гэжэ мэдээжэ ааб даа. Үнгэрһэн жэлдэ Сэлэнгын районой ветеранууд республикынгаа ветерануудта нийтын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсая гэһэн үүсхэл гарга-жа, хүдөө ажахыда ехэ туһаламжа үзүүлһэн байха юм.

Хяагтын районой «Заря» колхозой, Хэжэн-гын районой Хэжэнгын болон Чисаанын сов-хозуудай, Түнхэнэй районой Түнхэнэй совхо-зой ветерануудай советэй эхин эмхинүүд гүрэндэ мяха худалдаха түсэб бэелүүлгэдэ ехэ туһаламжа үзүүлээ һэн. Имэрхүү, үшөө-шье олон һайн һайхан жэшээнүүдые дурда-жа боломоор ааб даа. Зүгөөр мүнөө имиэ асуудал дээрэ тогтохо дуран хүрэнэ.

Ажабайдалай хүшэр хүндэ шалгалтануудай жолоо мүнөө болотор барилсажа ябаһан зон — ветеранууднай болоно. Арадуудай хоорон-дохи хани барисаае ветеранууд үндэрөөр сэгнэдэг юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнда, олон яһатанһаа бүридэһэн со-вет сэрэгшэд, имагтал бата бэхи хани бари-саанайнгаа ашаар хүсэ ехэтэ дайсание да-раһан юм гэжэ мартажа болохоор аал?..

Мүнөө сагта үндэһэ яһанай, нациинуудай хоорондо элдэбын зүрилдөөтэ хёмороонууд үсөөн бэшэ үзэгдэдэг болонхой. Социализмын үзэл сурталда элдэбын этэгээдүүд добтолжо хэхээ һэдэнэ. Эндэһээ уламжалан Эхэ орон соомнай орёо байдал тохёолдоно гээшэ. Энээнние усадхаха талаар, ветеранууд ойлгуу-лэмжын ехэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой, һур-гуулиин үхибүүдтэ, студентнэртэ, мүн бусад-шье залуушуултай таһалгаряагүй уулзажа, хөөрэлдэжэ байха ёһотойбди.

Манай ветеранууд республика соогоо боло-жо байһан олон тоото хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадагаараа, оло-ной дунда мэдээжэ, хүндэтэй болонхой юм.

Эдэнэр хадаа телевидени, радио, газетэнүү-дые хэрэглэжэ байгаад, илангаяа залуу үетэ-нэй дунда ойлгуулгамжын хүдэлмэри ябуулал-сана, эмхидхэлсэнэ.

Һаяхана республикын ветерануудай советэй дэргэдэ пресс-бүлэг байгуулагдаба. Тэрэнэй гол үдхань «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдтэ «Ветеран» гэһэн тусхай хуудаһа бэлдэжэ толилхо юм. Тэрээн соогоо бидэнэр республикын ветерануудай хэжэ, эмхидхэжэ байһан һониинуудтай, дүй дүршэлтэйнь андал-дажа, хубаалдажа, олондо мэдээсэжэ байха болонобди. Гадна ветерануудай ажал, эдэб-хи, үүсхэл тухай үргэнөөр туняхаглагдаха бай-на. Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан һонирхолтой материалнууд олоор гаргагдахаар хараалагдана.

Хүндэтэ нүхэд-ветеранууд! Таанадай хэһэн хэрэгтнай хододоо урагшатай, амжалтатай байг лэ гэжэ түгэсхэлдөө үреэхэ, хүсэхэ ду-ран хүрэнэ.

С. АНГАПОВ,
Буряадай АССР-эй ветерануудай советэй түрүүлэгшэ, СССР-эй арадай депутат.

ЭДЭБХИТЭН ОЛОШОРНО

Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой ветерануудай советэй түрүүлэгшэ В. П. Игумновтай хөөрэлдэжэ, предприятиин ветерануудай дунда ябуулагдажа байдаг эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай дүтөөр мэдэжэ, танилсажа гараа һэмди.

Заводой ветерануудай совет байгуулагдаад хахад жэл түхай болоод ябааша һаа, богони саг соо эдэнэр ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Мүнөө тус завод дотор 64 эхин эмхи байгуулагдаад, ажалай, дайнай ветерануудта туһаламжа үзүүлхэ хүдэлмэри эхилээ.

Һаяхана эндэ заводой ветерануудай советэй семинар-зүблөөн зарлагдажа, саашадаа ямар хэмжээ ябуулга хэхэ тухайгаа үргэнөөр хөөрэлдэбэ.

— Манай совет байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө ветерануудайнгаа дунда эмхидхэлэй, туһаламжын хүдэлмэри хэжэ эхилээ. Бидэнэр абаһан пенсионернүүдэй бай-дал байгаалые һонирхожо, тэдэнэйгээ эрилтэ һайжаруулха асуудал предприятинайнгаа хү-тэлбэрилэгшэдтэ зүбшэн хэлэсэжэ, зүб тээшэнь шиидхэхэ байха аргатай болонхойбди, — гэжэ нүхэр Игумнов хөөрэнэ.

Ветерануудай советэй гол анхаралынь хадаа пенсидэ гараһан, ганса бэе болон наһатай болоһон хүгшэд, үбгэжөөлнүүдтэ туһаламжа, тэдхэмжэ үзүүлхэ зорилго болоно. Тии-хэдэ мүнөө хаа хаана[illegible] үр-гэн дэлисэтэйгээр тэмдэглэгдэ[illegible] байгаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда наһа бараһан заводой хүдэлмэришэдэй дурасхал тэмдэглэхэ, гэр бүлын ажабайдалые һонирхохо болон бусад шухала асуу-далнуудые шиидхэхээр.

Заводой хүтэлбэрилэгшэд ве-терануудай дунда гарадаг шиидхэгдээгүй асуудалнуудые советэй туһаламжаар бүтэхэ гэжэ оролдогтой, хэлэдэгшэ. Советэй гэшүүд заводойнгоо залуушуулай дунда хүмүү-жүүлгын, сэрэгэй-патриотичес-кэ, интернациональна асуудал-да зорюулагдаһан хүдэлмэри таһалгаряагүй хүүлжэ эхилээ.

— Хэнэйшье мэдэһээр, гэр байрын асуудал шиидхэхэ хэр-гэ бэлэн хэрэг бэшэ бээлээ. Заводой хүтэлбэрилэгшэд гэр байрэ, соёл-суртал хүмүүжүүлгэ хэлэхэ холбоотой бэрилгэнүү-дые бодхоожо байһаншье, со-циальна программаяа хүсэд шиидхэжэ ядаһаар. Иланга-яа заводой хүдэлмэришэд гэр байраар абахын хэйноо олон жэлэй туршада хүлеэжэ хү-лээнэ. Гэрэнэй зүгһөө үгтэ-дэг байрын гэрнүүд хэдэнэшье хүрэнэгүй. Тиимэһээ завод өөрынгөө мүнгэ зөөрөөр олон байратай гэрнүүдые коттедж-нүүдые барихаар хараална. Энэмнай 2000-дахи он боло-тор ажалшадые гэр байраар хангаха асуудал шиидхэхэ хэ-рэгтэ горитойхон нэмэри боло-жо үгэхэнь дамжаггүй, — гэжэ заводой директор Ю. М. Кривцов ветерануудтай уулзахадаа мэдүүлһэн байна.

Ветерануудай советэй эдэб-хитэд байра хубааха хэрэгтэ хабаадалсахадаа, өөһэдынгөө байра байдал һайжаруулхын-гаа хажуугаар, залуушуулдаа мүн лэ һаналаа табилсажа бай-даг юм.

Һаяхан жэлнүүдтэ шиидхэг-дэхэ хэмжээ ябуулганануудай дунда авиационно заводой хү-дэлмэришэдэй телефоноор хангаха асуудал гол һуури эзэлнэ. Заводой харгалшад арбан мянган номертой теле-фонно станци байгуулжа оноо байрда эхилхэ юм. Ветерануу-дай советэй гэшүүд энэ ба-рилга өөһэдынгөө хинажа до-ро абахаар хараална. Тус стан-ци 1992 ондо ашаглагдаха үг-тэхэ болоно.

Һуулэй үедэ хүдэлмэришэдэй ажабайдалай һонирхол соо байгаа асуудал зүгһөө аха нүхэ-дөө хэндэхэгүй, ябадлын ааша гаргаха, никтын гурим эбдэхэ ябадал үргэдэг боло. Муу муухай байдалые гурмашуул-ха, һайжаруулха хэрэгтэ заво-дой хүтэлбэрилэгшэд һаналаа хандуулжа байдаг гэшэ. Мү-нөө дотоодын хэрэгүүдэй та-һагта тусхай һургуули гараһан залуу хүдэлмэришэд эльгээг-дэнэ, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ го-ритой мүнгэ зөөри һомологдоһон гээшэ. Зүгөөр эдэ бүгэ-дын туһаламжа, тэдхэмжээр бүхы асуудалнуудые шиидхэ-хын аргагүй. Эндэ һэргылэм-

жын хүдэлмэри хэхэ, эмхидхэ-хэ шухала. Эдэ бүгэдэдэ ветерануудай советэй туһаламжа эрэгтэйгүй хэрэгтэй болоно ха юм. Эдэнэр лэ предприятиин гэр ецхууд, поселок соогуу-рай һуралсалай газарнуудаар ябажа, ойлгууламжын, һэргы-лэмжын хүдэлмэри ябуулха, эмхидхэхэ болоно бшуу.

Заводой залуушуулай дунда-һаа сэрэгэй уялгата албанда мордоһон хүбүүдэй албаяа дүүргээд гэдэргээ бусажа ерэ-хэ асуудал хүтэлбэрилэгшэдэй һанаае зобоонхо. Юуб гэхэдэ, эдэнэр сэрэгэй албанһаа ерэхэ-дээ заводтоо бусажа ерэнэ-гүй, ондоо тээ хүдэлмэридэ ороно. Үнгэрһэн жэлдэ сэрэ-гэй албанһаа орһон тус пред-приятиин хүбүүдэй 20-ёод про-центынь түрэл заводтоо бусажа ерээн һэн байгаа. Эндэл ветерануу-дай туһаламжа хэрэгтэй гэжэ заводой хүтэлбэрилэгшэд тон зүб тоолоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ заводой ве-терануудай Агуухэ Илалтын 45 жэлэй ойн баярай һайндэртэ бэлэдхэжэ, поселогойнгоо Со-ветэй ордон, һургуулинуудта оошоко уулзалга, хөөрэлдөө эмхидхэжэ, залуу үетэнөө Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүү-жүүлхэ хэмжээ ябуулга үнгэр-гэлсэнэ. Иигэжэ ордента пред-приятиин дайнай, ажалай вете-ранууд залуушуулые хүмүү-жүүлхэ, тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хэ-рэгтэ өөһэдынгөө хубита оруу-лалсажа ябана гээшэ.

А. КУШНАРЕВ.

БАГШАНАРАЙ УУЛЗАЛГА

Һаяхан Түнхэнэй районой багшанарай ажабайдалда һонирхолтой үйлэ хэрэг болобо. Партиин райкомой байшан соо педагогическа ажалай ветерануудай слет үнгэргэгдэбэ. Тус уулзалгада районой арадай гэгээрэлэй таһагай зүгһөө 143 ветеран уригдаһан байгаа. Үндэр наһатай болоһон үнинэй олон багшанар энэ уулзалгада ерэжэ шадаагүй. Мүн слёдто залуу багшанар хабаадалсаба. Бүхы наһаяа багшын ажалда зорюулһан аха нүхэдөө амаршалжа, Түнхэнэй райгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша С. Д. Гыргешкинов, райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Ц. Билдуев гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Уулзалгада хабаадаһан ветеранууд В. И. Ленинэй хүшөөдэ венок табиһан байна. Удаань Хэрэнэй дунда һургуулиин столово соо ветерануудта зорюулагдаһан «Сэнхир галхан» үнгэргэгдэбэ. Районой һургуулинуудай ажал хүдэлмэри тухай тобшохоноор нүхэр Гыргешкинов хөөрэбэ. Районой арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Л. Ж. Ардуева үгэ абажа, тус уулзалгын ехэ үдха шанартай, багшанарай хүдэлмэридэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байһые онсо тэмдэглээ.

Уулзалгада Горхоной һургуулиин ветеран, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Д. Д. Халангуева үгэ хэлэхэдээ, мүнөө олон хүн зоной һанаа бодол хүлгүүлһэн сагта хүүгэдые хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин байдалаар тон ехээр һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлээ.

— Ветерануудтай имиэ уулзалгын үнгэргэгдэһэнһөө хойшо 2—3 жэл үнгэрөө. Мүнөөдэр манадай дундаһаа зарим нүхэднай бусалтагүй ябашоо гээшэ. Арадаймнай гэгээрэлэй таһаг педагогическа ажалай ветерануудай совет үгыгөөр ажалаа яажа ябуулна гээшэб? — гэжэ тэрэ һанаата болоһон байна.

— Ерэхэ жэлнай хүдөөгэй һургуулиин жэл болохонь ха юм. Зарим педколлективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд «Энэрхы ябадал», «Анхарал» гэһэн хүдэлөөндэ хабааданагүй. Ветерануудай ажабайдалда хайша хэрэгээр хандалгые ойлгохын аргагүй. Мүнөө түрэл Горхоноймнай һургуулида боложо байгаа зарим үзэгдэлнүүд һанааем ехэ зобооно. Коммунис партиин гэшүүнээр 45 жэлэй туршада ябанаб. Партиин нэрэ хүндэ коммунист бүхэнэй ажалһаа, харюусалгаһаа ба хандалгаһаа дулдыдана. Тиимэһээ партийна эхин организациин секретарьнараар тон эдэбхитэй, хүндэтэй хүнүүд һунгагдаха ёһотой. Ветерануудай удаадахи уулзалгые 1992 ондо үнгэргэхые дурадханаб. Тиихэдэ «Анхарал» гэһэн хүдэлөөнэй ябуулга, ветерануудай советэй хүдэлмэри тухай шагнаха, ветерануудта зорюулагдаһан альбом гаргаха талаар конкурс эмхидхэхэ хэрэгтэй, — гэжэ Д. Д. Халангуева дурадхаа.

Педагогическа ажалай ветеран, республикын һургуулиин габьяата багша Ж. Д. Халудоров үгэ хэлэхэдээ, хүүгэдые байгаалида дуратайгаар бага наһанһаань хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэ.

Дайнай ба ажалай ветерануудай зүгһөө Д. С. Дамшаев имиэ уулзалга үнгэргэһэндэнь районой арадай гэгээрэлэй таһагта баяр хүргэбэ. Залуу багшанарта ажалдаа амжалтатай хүдэлхыень үреэбэ.

Уулзалга дээрэ Хэрэнэй һургуулиин үнинэй багшанар В. М. Зверева, Н. А. Тулусоева гэгшэд үгэ хэлээ. Залуу халаанай нэрэһээ Горхоной дунда һургуулиин багша Я. В. Сыренова, районой һургуулинуудай директорнуудай зүгһөө Жэмһэгэй дунда һургуулиин директор Т. З. Похонова гэгшэд аха нүхэдөө амаршалба.

Түрэһөөр 80 наһанайнь ойтой дашарамдуулан, уулзалга дээрэ педагогическа ажалай ба дайнай ветеран А. Н. Пантелеевтэ арадай гэгээрэлэй таһагай зүгһөө баярай бэшэг барюулагдаа.

Һургуулинуудай уран һайханай коллективүүдэй гэшүүд уулзалгада хабаадагшадта гоё һайхан концерт харуулба.

Б. ШАРАКШАНОВ.

АХА ДҮҮ ХОЁРТОЛ

Манай республикада ажаһуудаг эдэ хоёр бага балшар наһанһаа ханилдаг, боложо байһан бүхы һониинуудаа нюун, нөөнгүй хубаалдажа ябадаг юм. Хоюулан Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда татагдажа ошоо һааб даа. Харин ондо ондоо газарнуудаар ябажа дайгаа даралсаһан юм. Нэгэниинь манай газетын эдэбхитэй бэшэгшэ Содном Банзаракцаевич Хандажапов болоно. Энэ нүхэрнай хазаар морёор дайн байлдаанда хабаадалсажа, генерал Доваторай хүтэлбэри доро фашис нохосуудые намналсаа гээшэ. Тиихэдээ үреэһэн гараа ехээр шархатажа, инвалид болоод, тоонто нютагаа бусажа ерэһэн юм. Харин нүгөөдэнь — Волго мүрэнэй эрьеһээ эхилээд, Эльбэ хүрэтэр дайлалдажа, хүндөөр шархатаһанай һүүлээр, нэгэдэхи группын инвалид болонхой Борис Владимирович Мардоленов болоно. Үүри хоёр уулзахадаа, урданай янзаар гэр бүлэ, илангаяа сугтаа дайнда ябаһан нүхэдэйнгөө хуби заяан тухай таһалгаряагүй хөөрэлдэжэ, энэ тэрэ һониинуудаа хубаалдажа ябадаг, эб нэгэн болоһон нүхэд гээшэ.

Хүндэтэ нүхэд, манай олон национальна гүрэндэ һүүлэй үедэ юундэ элдэб эсын ааша буһалгаа, хэрэлдээн гарадаг болоо гээшэб?

— Мүнөө зарим нациинуудай дунда гаража эхилһэн буһалгаан, бидэнэр фронтовигуудые ехэтэ гайхуулна. Эдэ бүгэдые дуулахадаа, телевизорээр харахадаа, гайхалдана, гэлыдэнэбди. Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэрые тэмдэглэжэ байһан бидэнэр, ши ямар яһатанай, хэн гээшэбши гэжэ асуухада, ямар гээшэб, гайхалтай даа, гайхалтай. Энэ асуудал дэмы гараагүй ха. Энэмнай армян, азербайджан, узбек, казах, латыш болон бусад арадуудай дундаһаа гаража байһан бузар муухай үйлэ хэрэг бэшэ, — гэжэ С. Б. Хандажапов харюусана.

Манай Эхэ ороной ажалшадай дунда үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг хүдэлмэрилэгшэд эндэ нэн түрүүлэн зэмэтэй. Бидэнэр дайн байлдаанда ябахадаа, ши хаанаһаа ерэһэн, хэн гээшэбши гэжэ асуудаггүй, дайсанаа дараха, дайн байлдаанай газар дээрэ шалгарагшадтаа орден, медаль барюулжа, урма зоригыень бадараадаг һэмди. Минии алба хэһэн Л. М. Доваторай морин сэрэгэй корпусто юһэн яһатанай хүбүүд алба хээ гээшэбди. Тэдэнэймнай дундаһаа Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ 49, Алдар Солын гурбан шатын орденоор 15 хүн шагнагдаа һэн.

Мүнөө болоод байхада, национальна асуудал тухай хөөрэлдөө гаргахада эшхэбтэр, аягүй шэнги бэшэ гү? Эбтэй эетэй нэгэ бүлэ боложо, дала гаран жэлэй туршада нэгэ гэртэ ажаһууһан партиин, дайнай ветеранууд эдэ бүгэдэ муу муухай ааша хэрэгүүдые саг соонь сараха, һэргылхэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха байгаа бэшэ гүбди? Илангаяа хубилган шэнэдхэлгын эрилтын ёһоор, бидэнэр шэнэ ажабайдалдаа улам һайжаруулхын түлөө оролдохо, эрмэлзэхэ, ажаллаха, социалис Эхэ ороноо улам хүсэтэй, баян дэлгэр байдалтай болгохын түлөө оролдохо ёһотой бэшэ гүбди гэжэ дайнай ветеранууд тон зүб асуудал табинал даа. Хэн хэниинь гэшэгүй, фронт дээрэ эб нэгэн болоод дайсанаа дараһан эдэнэр дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ һандараһан, үгы тооной болошоһон арадайнгаа ажахые ягаад хүгжөөлсэжэ ябахадаа, нациинуудай хоорондоо илгаан гэһэн үгын үгы болон ошоһон тухай ехэтэ һанаата болонхойгоор хөөрэлдөө һэн.

— Бидэ хоёр инвалидууд гээшэбди. Жаахан пенси абанабди. Энээндэнь хэзээдэшье голхоржо, уйдажа ябадаггүй, харин түби дэлхэй дээрэ амгалан тайбан ажабайдалай мүндэлхэдэ баясажа, урмашажа ябанабди даа. Дэлхэй дээрэ тогтоһон эб найрамдал бидэнэрэй хэһэн, бүтээһэн ажалаар лэ туйлагдана ха юм. Манай парти, правительство эдэ бүгэдэдэ бүхы хүсэ шадалаа, экономикын ехэ гаргаша-тай үйлэ хэрэгүүдые үүдхэнэ, хэнэ гээшэ. Иигэжэ байхадань, һэнгэргүй манай залуушуулай зариманиинь, «нюдэ балай, шэхэ дүлии» болоод: «Асара наашань, асара! гэлдэхысэ, элдэб эсын орёо асуудалнуудые табина, эринэ. Үнгэрөөд байһан буһалгаанай гаргаша аяар долоон миллион түхэриһөөр сэгнэгдээ. Энэмнай юун гээшэб? Энэмнай ажалшан арадай хэһэн, бүтээһэн ажалай үрэ дүн, хооһоор миин хиидэ хаягдажа эхилһэн бидэнэрэй зөөри, олоһон мүнгэн болоно ха юм, — гэбэ нүхэр Хандажапов.

Республикын партиин, дайнай ветерануудай урда залуушуулай дунда ойлгууламжын, сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, тэрэ ошон ошоһон шуһата муухай дайнай түүхэ; Эхэ оронойнгоо хүбүүд, басагадай гаргаһан баатаршалга, үхэл тахал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, ойлгуулжа үгэхэ зорилго табигдана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө юун болоно гээшэб даа? Агууехэ дайнда туйлагдаһан илалтамнай эдэ залуу үетэнэй заримашуулда юуншье бэшээр тоологдоно, һанагдана ха. Энэмнай эдэнэрэй орон соогоо боложо байһан һайн һайхан үйлэ хэрэгүүдые тоохо, хүндэлхэ һэнгэргүй болошоһон хамар доороо хараад лэ, төөрижэ, тэнэжэ ябаһан үлэгдэлнүүдэй нэгэн болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, совет арадай туйлаһан илалта, гаргаһан баатаршалгые хүндэлхэ, шүтэхэ мангин уялгатайбди.

Л. МЕЛЬНИКОВ,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Агууехэ дайн соо полевой госпиталиин хирург, медицинын албанай майор Е. В. Молдаванова танюусг ябаһан И. Г. Гусляковтой хөөрэлдэжэ байна.

Ч.-Д. БУДАЕВАЙ фото.

«ХАРАХЫСА ХАРААБ, ҮЗЭХЫСЭ ҮЗӨӨБ ДАА»

[illegible] совхозой туб [illegible] Октябрини[illegible] дайнай ветеран П. В. [illegible]

[illegible] дэнние пулемет, миномедуудаар, үхэр буунуудаар буудажа эхилбэ гээшэ. Баруун эрьедэ арай шамай гараад байхадаа, олохон нүхэдөө алдаһан байгаа бэлэйбди. Би тиихэдэ взводой командир ябааб. Душэн хүнһөөмни арбан хоёрынь амиды мэндэ үлөөд байгаа һэн, — гэжэ хуушанай сэрэгшэ хүндөөр һанаа алдан хэлэнэ.

Дон мүрэнэй баруун эрьедэ гаража, хүрэһэн газарай хүрьһэ малтан, пулемётно взводой сэрэгшэд дайсанай добтолон ороо һаа, туулган хүндэ һомоор үгтэн абахаар бэлэн нүхэр Байбородин хөөрэбэ. — Иигэжэ бидэ түрүүшын үдэр арбан километрэй зайда урагшаа дабшаа бэлэйбди.

Энэ байлдаанай һүүлээр хэды хоноод байхада, старшина П. В. Байбородиной алба хэжэ ябаһан дивизи «гвардейскэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртөө.

— Түрүүшын байлдаанай һүүлээр дайсанай аяг ааша, мэхэ гоко һайсал мэдэхэ болоо бэлэйбди. Сүлөөлэн абаһан һууриин тосхонуудые харахадаа, тэдэнэй ула доро тамын зобоһон үзэгшэдтэй уулзахадаа,

[illegible] боложо, бэеэ хоргодуулба ха.

Тэрэ мартагдашагүй үдэрэй үдэ багта дайсанай окопууд руу добтолон орохоор бэлэн боложо, бэеэ зэһэгты гэһэн захиралта взводой командир Байбородиндо үгтэбэ.

Үнишье болоогүй байтарнь огторгой хаха зүһэһэн мэтэ шууяан дуулдаад, гал дүлөөр баруун зүг тээшэ шэдэлбэ. Энэ хадаа манай алдар суута «катюшанууд» наадаһан байгаа бшуу. Тэрэнэйнь һүүлээр хаанааашьеб даа, газар доороһоо гараһан мэтээр семолёдууд зэлэ татан бии болоод, дайсанай окопууд руу бомбонуудые хаяба, пулемедоор буудаба. Эдэ бүгэдые Петр Васильевич мартахагүй даа.

Удаань «Т-34» түхэлэй алдар суута танкнууд харагдажа, дайсан тээшэ тэдэнэй дабшахада, манай ябаган сэрэгшэд хойноһоонь дахан, «ура» хашхараад гүйлдэбэ.

— Түрүүшын окопууд соо ороходомнай, алуулһан дайсанһаа бэшэ хэншье харагдабагүй. Удаадахи газарта хүрэжэ ерэхэдэмнай, нэгэ хэды немецүүд «Гитлер капут» гэлдэн гараа үргэжэ байгаа һэн, — гэжэ дайсанай хара сэдьхэлтэй, муухай һанаатайень бүри һайнаар мэдэжэ абаа гээшэ бэзэбди, — гэжэ гвардиин старшина Байбородин хэлээд, гартаа барижа байһан сэрэгэйнгээ билет ираан хаража һуутараа, — Дайн гээшэмнай дайн даа. Өөрын өөрсэ жама ёһотой, хуулитай. Хэдыхэн минутын туршада тэндэ хөөрэлдэжэ һууһан нүхэршни нэгэ ойлгоходош, дайсанай һомонһоо наһа барашаһан байха. Эндэ гайхал үгы даа, — гээд тэрэ хөөрөөгөө замхуулба.

Хэдэн үдэрэй туршада яһаяа һайн, нэгэшье шархатангүй ябаһан гвардиин старшина аали номгон байһанаа, миномёдоор буудажа эхилхэдэнь, иимэрхүү юумэн үдэр бүхэндэ болоошо даа, ягаадхиха юмбиб гэжэ байһаар, нэгэ мэдэхэдээ госпитальдо асарагдаһан хай байба.

Бүхэли үбэлөө, хабараа нүхэр Байбородин госпитальдо хэбтэжэ үнгэргэжэ, шархаа арагалуулба. Удаань душэн гурбан оной зун Курскэ дүхэригтэхи сэрэгэй дивизидэ алба хэхээ эльгээгдэбэ.

— Энэ дүхэригтэ болоһон хатуу шанга байлдаанда хабаадалсаха хуби заяатай байгаа хүм. Гал түймэр, үхэл соогуур гараабди. Газар тэнгэри хоёр нийлэжэ байһан шэнгеэр үзэгдөө һэн. Амиды юумэн үлэхэгүйнь ха гээд һанахаш. Теэд оршон тойрон гэнтэ абяа, шэмээгүй болоходонь, окоп соо хэбтэһэн сэрэгшэд эндэ тэндэһээ шорой-шохой болонхой юумэнүүд гаража ерээд, шимни амиды гүш гэжэ бэе бэеэ ехэл гайхалсан һуража байха. Гайхалаа баран, хүл, гараа барижа үзөөд, бүрин бүтэн лэ даа гэхэш, — гэжэ үнинэй сэрэгшэ нюдөөрөө нулимса гүйлгэн хөөрэнэ.

Курскэ дүхэригтэ болоһон тулалдаануудай үедэ нютагаймнай хүбүүн хоёрдохиёо хүндөөр шархатаад, Мичуринск хотын госпитальдо хэбтэхэ баатай болоо һэн.

Гвардиин старшина П. В. Байбородиной дайшалхы замынь яһала ута байшоо. Днепр мүрэнние гаталалсан, нэрата Украинын ниислэл Киев, Польшын Краков, Австриин Венэ хотонуудые сүлөөлэлсөө. Харахыса харааб, үзэхысэ үзөөб даа гэжэ сэрэгшэн Байбородин хэлэхэ юм.

— 1938 ондо Булган тосхонһоо долоон хүбүүд сэрэгэй албанда татагдаа бэлэй. Тэдэнэй дундаһаа Г. С. Беликов, К. К. Белоусов гэгшэднай дайнһаа бусажа ерэхэ хуби заяагүй байшоо. Эдэнэрнай Москва шадарай байлдаанда баатарай үхэлөөр унаа, — гэжэ Петр Васильевич хөөрэнэ. — Харин Г. К. Белоусов шархаһаа боложо нютагаа ерээд, наһа бараа һэн. Баруун фронтһоо ерэһэн бидэнэр бултадаа шахуу шархатаһан байхабди, — гээд нэмэбэ.

Үндэр наһатай боложо ябаһан дайнай болон ажалай ветеран П. В. Байбородин нютагайнтаа залуушуултай уулзажа, дайн сэрэг тухай тэдээнтэй хөөрэлдэхэдөө, совет арадуудай хани барисаан, харилсаа холбоон тухай үнэн сэдьхэлһээ түүрээн хэлэдэг. Энэ ехэ хани барисаанай ашаар агуу Илалта бидэндэ ерээ гээд мэдүүлдэг.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

НЯГТА ХАРИЛСАА ХОЛБООН

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой ажалай, дайнай ветеранууд хүтэлбэрилэгшэдтэйгөө нягта харилсаа холбоотойгоор бүхы хэмжээ ябуулгануудаа эмхидхэдэг, ябуулдаг болонхой. Мүнөө тус заводой ветерануудай советтэ 250 ветеран тоологдоно. Тэдэнэйнь дунда Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ Дайнай болон интернациональна туһаламжа үзүүлһэн сэрэгшэд, бусадынь ажалай ветеранууд тоологдоно. Эдэнэрэй зариманиинь предприятиин залуушуултай хамта ажаллаһаар.

Заводой ветерануудай советэй түрүүлэгшэ П. П. Козыревой ударидалга доро коллективэй залуушуулай дунда сэрэгэй-патриотическа, интернациональна хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, аха заха зоноо хүндэлхэ талаар горитой хэмжээ ябуулга хараалагдаад, ябуулагдажа байдаг болонхой. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудынь заводой түүхэ, үргэлтэ харуулһан музей соо үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, техническэ училищи дүүргэжэ ерэһэн залуушуулай хүдэлмэришэнэй бүлэдэ ороһондо, заводой хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй пионер болоходонь зорюулагдаһан баяр ёһолол үнгэргэгдэжэ байдаг болоо.

Ветерануудай советэй эдэбхитэд үйлэдбэри дээрэ бүхы наһан соогоо хүдэлжэ, мүнөө пенсидэ гараһан үбгэд, хүгшэдөө хүндэлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа байдаг гэшэ. Советэй зүүршалгаар эдэнэртэ коллективэй хүтэлбэрилэгшэд, партком, профкомой зүгһөө таһалгаряагүй туһаламжа үзүүлэгдэнэ. «Заводой ветеран» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн үбгэд, хүгшэд байрынгаа түлөө түлбэри оруулхаяа болинхой. 1989 ондо тус предприяти пенсидэ гараһан 33 ветерануудай гэр байрын түлөө дүрбэн мянганһаа дээшэ мүнгэ һомолһон байха юм. Тиихэдэ заводой зүүршалгаар ветеранууд И. Е. Филиппова, В. Я. Гомзякова гэгшэд шэнэ байрада түбхинэһэн байна. Энээнһээ гадна 70—80 түхэриг пенси абадаг ветерануудта завод өөһэдынгөө жасаһаа мүнгэ нэмэжэ, тэрэниинень зуугаад түхэригтэ хүргэһэн байха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ заводой ветерануудай совет Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һайндэртэ бэлэдхэлэй ехэ хэмжээ ябуулга хараалан-хай. Тиин заводой территори дээрэ бодхоогдоһон дайнай ветерануудай памятник заһабарилагдаха, сэбэрлэгдэхээр хараалагдаа. Мүн заводто хүдэлһэн ветерануудай ажалай габьяа, баатаршалга тухай дамжуулга заводой «Чайка» гэһэн радиогазетээр «Хэншье, юуншье мартагдаагүй» гэһэн гаршаг доро саг үргэлжэ гаргагдажа байха юм.

И. ПИЛИПЕНКО,
республикын ветерануудай советэй гэшүүн.

ЗАНШАЛТА ДҮШЭН НЭГЭДЭХИ...

Манай газетын дамжуулгын кубогуудта хүртэхын түлөө жэл бүри үнгэргэгдэжэ байдаг урилдаанай эхилһээ аяар дүшэн нэгэдэхи хабарынь ерэбэл даа. Урин дулаан зунай хаһые нээһэн, заншалта болоһон урилдаан республикын, Улаан-Үдэ хотын олон тоото спортын бүлгэм, клубууд, физкультурын коллективүүд болон һайн дураараа урилдаанда ябадаг клубүүдэй гэшүүдые суглуулаа ха юм. Спортсменүүдһээ гадна хурдан солбон хүбүүд, басагадай урилдаа хаража урмашаха суглараашадай дунда Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, ажалай ветерануудые, партийнэ, совет, комсомолой, профсоюзай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд олон байба. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, энэ урилдаан совет хэблэлэй, мүн тэмдэглэгдэхээ байгаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан гээшэ.

— Байгша ондо дүшэн нэгэдэхээ үнгэргэгдэхээ байһан урилдаанда дүн хамта зуугаад командын 1500-һаа дээшэ спортсменүүд хабаадалсаһан. Тэдэнэрһээ гадна хүдөө нютагуудһаа хэдэн команда ерэһэн байна. Эдэнэрэй дундаһаа Ивалгын районой Гильбэрын, Тальцы һууринай найман жэлэй һургуулинуудай һурагшадай болон бусад командануудай ерэһэн байха юм,— гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын даагша В. М. Цинкер урилдаанай ябада хөөрөө һэн.

Һайндэрэйхээр шэмэглэгдэһэн Совдүүдэй талмай. Газаамнай бүрхэгшэг, секундын 10—15 метр хүсэтэйгөөр һалхиһан аад, һэрюүбтэр үдэр болоно, талмай, үйлсын захаар шэмэглэгдэн табигдаһан туугууд болон уряа лозунгнуудые хододо татахаар хүсэтэ һалхин үлеэнэ, далбалзуулан намилзуулна. Сагай ямаршье уларида үнгэргэгдэжэ байдаг урилдаан эхилжэ, талмай дүүрэн хүгжэм зэдэлнэ, шаг шуяатай болоно...

Үглөөнэй 10 час 30 минутада спортсменүүдэй парад-жагсаал болоно, мүрысөө хүтэлбэрилэгшэ, профсоюзудай спортын бүлгэмэй тренер, республикын категориин судья Н. Ф. Калашников спортсменүүдэй урилдаанда бэлэн болоһон тухай «Буряад үнэн» газетын редактор, Бурядай АССР-эй арадай депутат Р. Б. Гармаевта, Бурядай АССР-эй Физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуевта болон эмхидхэлэй комитедэй түлөөлэгшэдтэ элидхэнэ.

Нүхэд Р. Б. Гармаев, Г. Н. Манжуев гэгшэд хүнгэн атледүүдэй дунда зунай хаһые нээһэн заншалта урилдаанда хабаадагшадые Совет хэблэлэй болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Агуүехэ Илалтын һайндэрнүүдээр амаршалаад, урилдаанда эрхим хүбүүд, басагадаа тодоруулхыень уряална.

...Найман жэлэй һургуулинуудай арбаад басагад бусадһаа түрүүлэн урилдаагаа эхилбэ. Эдэнэр «Бурятгеология» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй байшангай газааһаа «Прогресс» кинотеатр хүрөөд, Илалтын проспектээр, удаань Куйбышевай Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэнүүдээр, эстафетээ дамжуулалсаба. Шамбай хурдан басагадай дундаһаа 38-дахи, 10-дахи, 39-дэхи һургуулинуудай түлөөлэгшэдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө илангаяа шанга тэмсэл болоно. Эндэ 39-дэхи һургуулиин командын түлөөлэгшэ Лена Авдеева түрүүлэн ерэжэ, командаяа редакциин дамжуулгын кубок, грамотануудта хүртүүлхэ эрхэдэ бусадһаа түрүүлэн хүртэбэ. Харин үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ эрхимлэжэ гарадаг 10-дахи һургуулиин командын гэшүүн Женя Мартяшкина эрхимлэгшэдһээ нэгэ заахан хожомдожо, хоёрдохи һуури эзэлхэ болоно. Найман жэлэй һургуулинуудай командатай суг хамта урилдаһан шэхэ хатуу үхибүүдэй интернат һургуулиин Женя Шишмарева түрүүтэй бүлэг бүхы зайнуудаа 9 минута 37 секунда соо гаталжа, үетэнэйнгөө дунда баяр баясхалан түрүүлнэ. Жэл бүри түрүү һуури булаалдадаг 38-дахи һургуулиин басагад гурбадахи һуури эзэлээ. Энээнэй удаа хүбүүд урилдажа, шанга бүхэндэ шанга тулалдаан болобо. Һилангаяа 38, 39, 30, 10-дахи һургуулинуудай шамбай хурдан хүбүүд зай бүхэндэ бэе бэеэ һэлгэлсэжэ ябаад урилдаадаа, командынгаа түлөөлэгшэдэй, багшанар, тренернүүдэйнгээ зүрхэ сэдьхэл хүлгөөнэ. Эндэ 10-дахи һургуулиин командын түрүүлэн ерэжэ, үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли редакциин дамжуулгын кубогта, грамотануудта хүртэхэ болобо. Эдэнэр бүхы зайгаа — 2 километр 735 сантиметрэй зайе 8 минута 12 секунда соо гаталһан байба. Урилдаанда түрүүшынхиие Тальцы һууринай 30-дахи һургуулиин команда эрхимлэгшэдһээ хэдэхэн секундаар хожомдожо, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

— Командын гэшүүн Алеша Мункуев һүүлшын зай дээрэ 31-дэхи, 38-дахи һургуулинуудай һурагшадые ахижа гарахадаа, командаяа хоёрдохи һуурида гаргажа шадаба,— гэжэ тус һургуулиин физкультурын багша Николай Доржиев омогорхоно.

Эдэнэрэй удаа олон тоото командануудые суглуулһан дунда һургуулинуудай басагад, хүбүүд урилдаба. Эндэ 18-дахи, 65-дахи, 49-дэхи, 6-дахи интернат һургуулинуудай командануудай басагад, хүбүүд үнгэрэгшэ жэлнүүдэйхидэл адли, түрүү һуури эзэлхын түлөө үсэд шанга тулалдаа эмхидхэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ хоёрдохи һуурида гараһан 49-дэхи дунда һургуулиин басагад мүнөө жэлдэ одоошье түрүүлжэ, редакциин дамжуулгын кубок, грамотануудта хүртэһэндөө аргагүй баярлаба. Тиихэдэ тэдэнэй һургуулиин Елена Широбокова 530 метрэй түрүүшын зай басагадһаа түрүүлэн гаталжа, республикын Физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитедэй тогтооһон тусхай шанда хүртэхэ болоо. Харин удаадахи зайнуудта урилдаһан командынь басагад хурдан солбоноор гүйжэ, бүхы зайнуудаа 14 минута 10 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлээ. 65-дахи, 18-дахи һургуулинуудай командануд удаадахи һууринуудта гараа.

— Халаг даа, халаг. Яахабши даа. Хоёрдохи зай дээрэ эстафетэ абаһан командын гэшүүн Ольга Калабская эстафетээ унагаажа, хайран сагаа бараа. Тиигээшье һаань, бусад зайнуудта хурдаар урилдажа гараһан басагаднай эрхимлэгшэдһээ гурбахан секундаар хожомдожо, хоёрдохи һуури эзэлхэ баатай болоо,— гэжэ 65-дахи һургуулиин физкультурын багша, Бурядай АССР-эй физкультурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Н. В. Никифорова гояхорно.

Дүрбэдэхи ээлжээндэ урилдаһан дунда һургуулинуудай хүбүүдэй дундаһаа 65-дахи һургуулиин команда шалгаржа ерэхэдээ, командынгаа гэшүүд, багшанар, тренернүүдээ одоошье баясуулаа. Командын гэшүүн Сергей Гараев түрүүшын зайда түрүүлжэ, спорткомитедэй тусхай шан абаха болоно. 49-дэхи, 6-дахи интернат һургуулинуудай командануд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараһан байба.

Удаадахи ээлжээндэ үйлэдбэриин коллективүүдэй, СПТУ-нуудай командануд урилдажа, Совдүүдэй талмай болон үйлсэнүүдтэ суглараашадай дунда хүлгөөтэй болоно. Эдэнэр Совдүүдэй талмай дээрэ 530 метрэй зайда тойролго хэжэ гарахадаа, команда бүхэнэй түлөөлэгшэдэй дунда һонирхол татаа ха юм. Энэнь хадаа «Бурятгеология» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй байшангай газааһаа эхилээд, Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсөөр доошолоод, Ербановай нэрэмжэтэ үйлсөөр зүүн гар тээшээ годиржо, Политическэ гэгээрэлэй байшанһаа республикын Министрнүүдэй Совдэй байшангай хажуугаар дээшэлжэ, Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ үйлсөөр гүйгөөд, Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ хоёрдохи хүндөө эстафетээ дамжуулха болоно.

Үйлэдбэриин коллективүүд сооһоо Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой эхэнэрнүүд байгша оной урилдаанда түрүү һуури эзэлжэ шадаба. ЛВРЗ-гэй, прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй коллективүүд удаадахи һуурида гараха баатай болоо. Мүн эрэшүүлэй дунда болоһон урилдаанда авиационно заводой команда түрүү һуури эзэлжэ, баһал эхэнэрнүүдтэе адли баяр баясхаланда хүртэнэ. СПТУ-нуудай командануудай дундаһаа 6-дахи, 9-дэхи, 8-дахи училищинуудай басагад, 2-дохи техническэ училищиин, 24-дэхи, 13-дахи СПТУ-нуудай хүбүүдэй командануд шалгаржа, түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байна.

Техникум, училищинуудай болон институдуудай хэдэн арбаад командануд урилдаанда гаража, талмай дүүрэн хүхюун зугаа, хүгжэм зэдэлнэ. Басагадай дундаһаа тоо бүридхэлэй болон механизациин техникумэй командын гэшүүд энэ жэлдэ бэлэдхэл һайнтай байжа, үнгэрэгшэ жэлдэ эзэлһэн хоёрдохи һуурияа, дамжуулгын кубок, грамотануудаар һэлгэжэ, урмашан баясабал даа. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ эрхимлэһэн 1-дэхи педагогическа училищиин команда хоёрдохи, индустриально-педагогическа техникумэйхид гурбадахи һуури эзэлжэ гараба. Техникум, училищинуудай хүбүүд сооһоо Железнодорожно, ойн ажахын, авиационно техникумүүдэй командануд шалгаржа, түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байба.

Институдуудай командануудай дунда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй басагадай команда эрхим дүн харуулаа. Тиигэжэ эдэнэр үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли түрүү һуури эзэлжэ, редакциин дамжуулгын кубок, грамотануудта хүртэһэн байна. Удаадахи хоёр һууринуудые Бурядай хүдөө ажахын институдай механизациин болон зоотехническэ факультедүүдэй командануд эзэлээ. Мүн хүбүүдэй дундаһаа багшанарай институдай нэгэдэхи, хоёрдохи командануд шалгаржа, түрүүшын хоёр һуурида гараһан байха юм. Технологическа институдай команда гурбадахи һуури эзэлээ.

—350 метрэй зайда эрхим саг харуулһан дунда һургуулинуудай, институдуудай командануудай спортсменүүдтэ барюулагдаха тусхай шан бэлэг Бурядай АССР-эй Физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитет тогтооһон байгаа гэжэ тэмдэглэһэнэйнгээ эхиндэ мэдээсээ һэмди. Тиин институдуудай дундаһаа технологическа, багшанарай институдуудай командануудай гэшүүд Наталья Чистякова Сергей Расшивалов хоёр эдэ шангуудта хүртэжэ, суглараашадай альга ташалгаар уттагдаба,— гэжэ республикын Физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитедэй хүдэлмэрилэгшэ, Бурядай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А. А. Жирнов омогорхон хөөрэнэ.

Совет хэблэлэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Агууехэ Илалтын һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан хабарай түрүүшын урилдаанда Ивалгын районой Гильбэрын, Тальцы һууринай найман жэлэй һургуулинуудай командануд түрүүшынхиеэ хабаадалсажа, дүршэл баянтай спортсменүүдтэй ами-мана урилдажа шадаха байба. Тиигэжэ Гильбэрын һургуулиин команда дүрбэдэхи һуури эзэлжэ, хүдөөгэйхидэй дундаһаа эрхим саг харуулаа гэжэ тодоруулагдаба.

— Байгша ондо үнгэргэгдэһэн заншалта урилдаанда Бурядай хүдөө ажахын институдай физкультурын коллектив бусадһаа олон — найман команда табижа, спортсменүүдэйнгээ бэлэдхэл шалгаба гээшэ. Тиихэдэ урда жэлнүүдтэ урилдаанда ерэдэг Загарайн, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Бэшүүрэй районуудһаа нэгэшье команда ерээгүй. Мүн Улаан-Үдэ хотын зарим техникум, училищинууд, промышленно предприятинуудай физкультурын коллективүүд ехэ мүрысөөндэ командануудаа табибагүй. Энэ асуудал хүнгэн атлетикын федерациин ээлжээтэ суглаан дээрэ хаража үзэхэ хэрэгтэй ха,— гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья В. М. Цинкер тон зүб һанамжална.

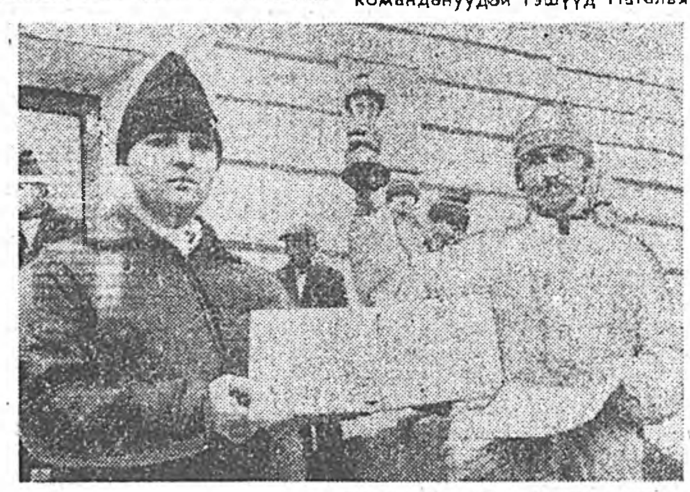
Энээгээр хүнгэн атледүүдэй дунда зунай хаһые нээһэн заншалта урилдаан дүүрэжэ, эрхимлэһэн командануд, спортсменүүдтэ «Буряад үнэн» газетын редакциин дамжуулгын кубок, грамота, дипломууд суглараашадай нэрьемэ альга ташалган доро барюулагдаба. Энэ урилдаанай Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэртэй тудалдаһан дээрэһээ редакциин дамжуулгын кубогууд хэтэ мүнхэдөө ходагалагдажа байхаар эрхимлэһэн командануудта барюулагдаа.

Мүн газетын эстафетэ дамжуулгын урилдаа үнгэргэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан Бурядай АССР-эй МВД-гэй албанай, ГАИ-гай, Советскэ райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай, медицинын болон спортын талаар гүрэнэй комитедэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ, судьянарта баяр баясхалан хүргэжэ, «Буряад үнэн» газетын Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Командаараа түрүү һуури эзэлһэн 65-дахи һургуулиин командын гэшүүд. 2. Найман жэлэй һургуулинуудай дундаһаа эрхимлэжэ ерэһэн 39-дэхи һургуулиин Елена Авдеева. 3. 65-дахи һургуулиин хүбүүдэй командын гэшүүн Евгений Намогоев урилдаанай һүүлээр. 4. Урилдаанай зураг дээрэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЕВРОПЫН СОВЕТ ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

Европын соведэй ассамблейн сессиин хүдэлмэри тухай бэшэхэ зорилготойгоор Страсбург хото түрүүшынхеэ ерээ бэлэйб. Европын гоё ордон абаһаар анхарал татаадхина. Тэрэ хотын түбтэхи хуушанай барилганууд сооһоо эжэлүүдгүй илгардаг юм.

— Европын совет хаана байрладаг хэб? — гэжэ дүтэлжэ ябаһан полициин хүдэлмэрилэгшэһөө асуубаб.

— Һайнаар мэдэнэгүйб, энэ ордониие тойроод ошоо һаатнай, олдохо бэшэ аал даа. Эндэ Европарламентын заседани боложо байна, — гээд тэрэ хэлэбэ

Тээд Европын соведэй байрлаһан газарые олохонь бэрхэтэйшэг байшаба. Заажа үгэһэн залыень Европарламент эзэлдэг байба. Харин тиихэдэ Европын совет гээшэ эндэ зэргэлээд лэ юм гэлдэнэ.. Европын эмхинүүдэй тоо һүүлэй үедэ олошороо. Юрын хүн хургаа даража бултыень тоолохошьегүй байха. Газетэнүүдэй хуудаһанууд дээрэ Европын хамтарал ба Баруун Европын союз, Европарламент ба Европын совет гэхэ мэтэ олон тоото эмхинүүдэй нэрэнүүдые үдэр бүри гэхээр уншадаг болонхой ха юмбибди.

Европын совет гэһэн эмхитэй манай гүрэн харилсадаг юм. Энэ эмхиие Европын ниитэ гэр бии болгоходо үндэһэ һуурииниинь болохо үгэхэ бээ гээд шэнжэлэгшэдэй олонхинь тоолоно.

Европын совет (СЕ) гээшэ энэ түбиндэхи эгээл үниинэйшье, олоной түлөөлэлгэтэйшье эмхинүүдэй нэгэн юм. Энэ эмхи 23 гүрэниие нэгэдүүлдэг. Эдэ гүрэнүүдтэ 400 гаран миллион хүн зон ажаһуудаг гээшэ. Венгри, Польшо, Югослави тус эмхиин гэшүүн болохо тушаа мэдүүлгэ баринхай.

Европын соведэй уставай ёһоор, гүрэнүүдэй хоорондо обороноһоо бэшэ, бүхы талаар харилсаануудые хүгжөөжэ болохо юм. Европодо нэгэн ниитэ байлгые хангаха, тиихэдээ союзай гэшүүдэй «соёлой илгаае сахиха» гээшэ тус эмхиин гол зорилгонь болоно.

Европын совет хуули зохёохо эрхэтэй. Тиин конвенцинүүдые гү, али правительствануудай хоорондын хэлсээнүүдэй проектнүүдые зохёодог. Хэрбээ эдэ ... гар табигдажа баталагдаа һаань ... гэшүүн — гүрэн бүхэн абаһан ... жэншэдгүй дүүргэхэ зэргэтэй юм.

Европын совет яажа хүдэлмэр... хэдэг бэ? Энэ эмхи гэшүүн-гүр... эрхые хамгаалдаг. Эрхээ хаһ... жэ тоолоод, өөрынгөө орондо ... кэ талаар бүхы арга боломжо... рэглэбэб, тэрэд туһа болобогүй ... нэгэнэй тус соведтэ хандаа һаа... хи гомдолыень хаража үзэдэг ... Тиин 1950 онһоо хойшо ниимэрүү... 13 гаран мянган хэрэг харагдаа ... шээлбэл, 11519-дэхи хэрэг. Итали... тэн инвалид болобоб, пенси үгэ... ба гээд гомдол бариһан байна; ... хэрэг. Худал мэдээсэл тараба гэ... буруу сүүдлэбэ гээд Исланди... тын гомдол. Гадна Иорданиин ... намайе Швециин правительство ... гэмнэжэ, нютагаа бусахыемни ... гээд бариһан гомдолынь ... Швециин правительствын шиидхэ... руу болохо, норданецта 100 ... түлэгдэхэ болоһон байна..

Мүрдэн мүшхэлгэнтэй тэмсэл... ригшадһаа юрын эрхэтэдые хамг... дэм ба соёлой талаар харилсаан... нууд дээрэ хүсэ хэрэглэлгэтэй тэм... мэтэ асуудалнуудые Европын сове... лэ харадаг байха юм. Гэбэшье ... ганьэнээгээр хизаарлагдадаггүй, ... нэгэ шэглэлынь гэхэдэ, Европын ... тэдые эмшэлэлгын талаар хиналта ... Амстердам хотодо хоморой бүл... гэгдэһэн шуһанай тусхай банк эмх... хэй юм. Эмхиин бүхы гэшүүд — ... эндэ хандаха эрхэтэй гээшэ.

Эм, шуһан, эрхэтэдэй гомдол — ... хыдөө «Ниитэ Европын гэр» бай... ямар хабаатай юм гэһэн асуудал ... болохо. Тээд эдэ бүхыдөө хүн зон... туһада зорюулагдана ха юм. Тиин ... Европын совет тэдэнэртэ хэрэгтэй ... ложо үгэнэ бшуу. Тус эмхитэй бай... дажа байһан харилсаанууд ааша ... байханьлабтай.

КАШМИРАЙ АСУУДАЛ ШИИДХЭГДЭХЭ ЗЭРГЭТЭЙ

...Агаарта болоһон энэ байлдаан наададаг автомадай экран дээрэ бэшэ, харин Инди ба Пакистан гүрэнүүдэй хилэ дээрэ Кашмирта үзэгдөө бэлэй. Индиин самолет Пакистанай сэрэгэй машиные хүсэжэ ерээд буудахадаа, шатаагаа һэн. Энэ ушар 1971 оной декабрь һарада үзэгдэһэн юм. Тиихэдээ индо-пакистанай хоорондо гурбадахияа һүжэрһэн дайн үргэлжэлжэ байгаа бэлэй. Тээд энэ ушар юундэ һанагдабаб гэхэдэ, мүнөө үедэшье хоёр ороной хилэ дээрэхи байдал тон шахардуу болонхой. Ушар юуб гэхэдэ, Пакистан Кашмирай газар дайдые сүм эзэмдэхэ һэдэлгэ гаргана бшуу. Сагтаа хада Британиин колони байһан газарта хоёр гүрэн — Инди, Пакистан бии болгогдоо бэлэй. 1947 ондо Пакистан Кашмирэй газар дайдые эзэмдэн ороо һэн. Тиихэдэ Кашмирые толгойлогшо Махараджа гэгшэ тэдэниие хамгаалхыень Делидэ хандаһан, Индиин мэдэлдэ ороно тухай гүйһан байна. Индиин сэрэгүүдшье Кашмирта бии болохо, энэ газар дайда дээрэ тулалдаанууд эхилээ юм. Махараджын шиидхэбэри буруу, тэрэ индуизм мүргэлтэй хүн, харин Кашмирай олонхи хүн зон мусульман мүргэлтэй юм, тиимэһээ Кашмир Пакистантай нэгэдэхэ зэргэтэй гээд тус гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Кашмир хоёр хуби болгогдожо таһалагдаа юм. Пакистанай эзэмдэһэн хубинь «Азад Кашмир»—«Сүлөөтэ Кашмир» гэжэ нэрлэгдэдэг болоо. Харин нүгөөдэ хубинь Джамму ба Кашмир гэһэн Индиин бүрин эрхэтэ штат болоо. Тиин эндэхи байдал түгшүүритэй байһаар. 1965 ондо Кашмирай түлөө индо-пакистан хоёрдохи дайн эхилээ бэлэй.

Мүнөө үедэ энэ нютаг руу Пакистанайшье, Индиинхишье зүгһөө сэрэгүүд татагдажа байнхай. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд сэрэг үүдхэнэ гээд бэе бэеэ гэмнэнэ, буу зэбсэг барижа ороо һаань, шанга сохилто үгэхэ байһан тухайгаа мэдүүлнэд. Хоёр ороной хоорондохи харилсаанууд муудаанхай. Иимэ байдал Исламабадай гэмээр тохёолдоо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Ушар юуб гэбэл, Индиин Джамму ба К... штадта мусульман-сепаратистнууд ... тэ мүшхэлгэ мурдэлгын шуһата ... дые үүдхэһэн байна бшуу. Тиин ... мүргэлтэн хюдагдана ха юм. «Муу... бэшэ зон Кашмирай голые 48 ... шада сүлөөлэгты, тиигээгүй һаа, ... хюдагдахат» гэһэн заналта Пакиста... баридаг газетэдэ толилогдожо, ... тараагдана. Индиин правительство ... тые хааха ушартай болоо юм.

Пакистанай газар дайда дээрэ К... эзэмдэн орохоор сэрэгшэдэй бэ... ондо ондоо шажан мүргэлтэнэй ... хэрүүл, хёмороо үүсхэхэ зорил... элдэб литература толилогдожо бай... хай баримтануудые Индиин правит... ба хэблэл хэдэн удаа дурдаһан, ... оронойнгоо хүтэлбэрилэгшэдэй ... табиһан байха юм.

Гэбэшье Пакистан Кашмирые сэрэ... сөөр эзэмдэжэ шадаашьегүй һаа, ... агентурын ба Индиин газар дээрэ ... лоһон «табадахи колоннын» хүсөөр ... рэгые хүсэлдүүлхые эрмэлзэнэ. Энэ... һаа мүнөө үедэ хоёр ороной хил... иимэ аюултай байдал тохёолдоод ... ха юм.

Кашмирай асуудалые шиидхэхэ ... тон хүшэр хүндэ байһаниинь ойл... Гэбэшье энэ асуудалые зүбөөр ши... гээшэ тон шухала хэрэг мүн. Зүрши... тэ асуудалнуудые шиидхэхын түлө ... байдалые зүбөөр сэгнэхэ, бэе ... буултануудые хэхэ хүсэл алишье т... хэгдэхэ зэргэтэй болонхой. Иимэ ... оролдолгын ашаар лэ Урда Афри... бэй Америкын оронуудта зүрши... асуудалнуудай шиидхэгдэжэ эхил... һайшаамаар. Индиин ба Пакистанай ... иимэ оролдолгонууд гаргагдажа, К... рай байдал һайжаруулагдаха, шэнэ ... тулалдаанууд сарагдаха бээ гээд ... дана.

Сергей БАБ...
Сергей БУЛА...
(ТАСС).

Сэнхир экран

ВТОРНИК, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Концерт. 9.55 — «Восточный фронт»—баримтата фильм. 10.20—Мультфильм. 10.30—«Аяншалагшадай клуб». 11.30—Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.00—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.00 — Баримтата фильм. 13.25—Сонюсхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 14.10 —Дурасхаалай Бүхэсоюзна дэбтэр тухай. 16.00—Мультфильм. 16.35—Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай арадай хоорой коллективтэй уулзалга. 17.20 — Афинада Г. Костакида. 18.00—П. И. Чайковскиин түрэһөөр 150 жэлдэ зорюулагдаһан баярай үдэшэ СССР-эй ГАБТ-да. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 —«СССР-эй Верховно Совет — США-гай конгресс» гэһэн теле-хүүргэ. 00.10—Хүгжэмтэ дамжуулга. 01.20—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Доктор Алексеевэй хоёр ажабайдал. 9.35, 10.35—Гэр бүлын ажабайдалай ёһо заншал. 10.05, 11.05 — Француз хэлэн. 11.35, 12.35 — Түүхэ. 7-дохи класс. 12.05 — «В начале было...»—баримтата фильм. 13.05—«Ураган приходит неожиданно»—уран һайханай фильм. 14.35—Союзуудай байшангай Колонно зал соо Радиогой үдэртэ зорюулагдаһан концерт. УЛААН-ҮДЭ. 18.05 — Мультфильм. 18.15—Байгал. 18.35 — «Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 19.20—Шэнэ һонин (буряадаар). 19.35—Илалтын 45 жэлдэ. 20.55—Сонюсхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — П. И. Чайковский. Концерт. 21.50—«Пусть бьют меня... Сильнее буду... А. Жорбак» —баримтата фильм. 22.30 — «Центровой из Поднебесья» —уран һайханай фильм.

Сагай уларил

Республика дотор шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойто зүгһөө секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Байгал шадарай болон республикын хойто зүгэй районуудта 9—14, бусад нютагуудта 17—19 градус дулаан байха.

Улаан-Үдэдэ шииг нойтон орохогүй, баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 19—21 градус дулаан болохо.

Майн 8—9-дэ: республика дотор үүлэтэйшэг байха. Байгал шадарай нютагуудта бороо, нойтон саһан орохо. Баруун тээһээ һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 2—7 градус, үдэртөө 15—20 градус дулаан болохо. Хойто зүгэй нютагуудта һүниндөө 4 градус хүйтэн, үдэртөө 9 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Республика соомнай тарялан, сабшалангай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һара соносхогдоһоор яһала саг үнгэрбэ. Республикын колхоз болон совхозуудта энэ харюусалгатай хүдэлмэриин хэр ябуулагдажа байһан тухай тобшоор хөөрэһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанай нээлтэ дээрэ ниитэлэгдэбэ.

Бурядай туршалгын-мелиоративна станциин эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд А. Свяжин С. Сергеев хоёрой «Хүрьһэнэйнь нэбтэртэр ундалуулха» гэжэ гаршагтай статья газетын уншагшадай һонюрто байха.

Һунгуулиин зарим ... даар Бурядай АССР-... дай депутадуудые ... 1990 оной майн 5-да ... дуугаа үгэлгын дүн... Түбэй һунгуулиин ... мэдээсэл энэ хуудаһ... лагданхай.

«Теплоприбор» завод... торан К. Московченко... сэбүүд ба ажал хэрэ... жэ гаршагтай статья ... үгтэнхэй. Автор эн... соогоо заводой ... шэдэй хүдэлмэри... социальна асууда... шиидхэхэ хэрэгтэ ... харал табидаг тухай ... хөөрэнэ.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, театрнууд

Русский театр драмы
Лолита — в 19-30.
«Дружба»
Князь Удача Андреевич — в 10, Сталинград (2 серии)— в 12, 15-30, 19.
«Прогресс»
Красный зал — Гу-га (2 серии) серии)— в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — Семья (2 серии)— в 10, 12-50, 15-20, 18-10, 20-50.
«Родина»
Мультфильмы — в 10, 16-40, Гу-га (2 серии)— в 11-20, 14, 18-10, 20-50.
«Октябрь»
Я уже не боюсь — в ... солдат и две девушки — ... 13, 14-40, 16-30, 18-10, 2...
«Эрдэм»
Несуразные каникулы — ... 14-30, Криминальный ... — в 11, 12-50, 16, 17-... 21-30.
«Восток»
Принцесса-Павлин — ... Груз 300 — в 17, 19, 2...
«Байкал»
Чаша терпения — в 18-...

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-04385 Заказ № 106.